

7552 SAYILI İKLİM KANUNU ÇERÇEVESİNDE YEREL YÖNETİMLERİN GÖREV VE YETKİLERİ: YEREL İKLİM EYLEM PLANLARI, PLANLAMA ARAÇLARI, YEREL MEVZUAT ENTEGRASYONU ÜZERİNE BİR İNCELEME

Dr. Öğr. Üyesi Veysel Görücü*

Özet

9 Temmuz 2025 tarihinde yürürlüğe giren 7552 sayılı İklim Kanunu, yerel yönetimlere idari, teknik ve mali açıdan taşınması güç, ağır yeni yükümlülükler getirmektedir. Bu çalışma, söz konusu Kanunun yerel yönetimler için öngördüğü planlama, koordinasyon ve finansman araçlarını Çok Düzeyli Yönetişim teorisi çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine dayanan çalışmada, kanun metni ile güncel literatür birlikte değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen temel bulgular; belediyelerin mevcut teknik uzmanlık ve finansal kapasite yetersizlikleri nedeniyle, kanunla zorunlu kılınan yerel iklim eylem planlarının uygulamaya geçemeyerek "kâğıt üstünde kalma" riski taşıdığını göstermektedir. 9 Temmuz 2025 tarihli 7552 sayılı İklim Kanunu, yerel yönetimlere ağır idari ve mali yükümlülükler getirirken, belediyelerin mevcut kapasite yetersizlikleri nedeniyle yerel iklim eylem planlarının "kâğıt üstünde kalma" riski taşıdığını ortaya koymaktadır. Çok Düzeyli Yönetişim teorisi çerçevesinde yapılan bu analiz, iklim politikalarının başarısının merkezi ve yerel yönetimler arasında yeni bir yönetsel ve mali denge kurulmasına bağlı olduğunu savunmaktadır. Nihayetinde çalışma, yasal düzenlemelerin ötesinde, yerel aktörlerin kapasitelerini güçlendirecek bütüncül bir ekosistemin inşa edilmesi, "İklim Payı" gibi finansal mekanizmaların kurulması ve hiyerarşi yerine yatay iş birliğinin benimsenmesi gerektiğini ortaya koymakta ve bu doğrultuda, yerel iklim politikalarının başarısının ancak merkezi yönetim ile yerel idareler arasındaki yönetsel ve mali dengenin yeniden kurulmasıyla mümkün olabileceğini savunmakta ve literatürdeki betimleyici mevzuat aktarımlarının ötesine geçerek, iklim yönetişimi alanına yapısal ve eleştirel bir katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 7552 sayılı İklim Kanunu, Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı, İklim Finansmanı, İklim Yönetişimi, Yerel Yönetimler.

* Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi, İdare Hukuku Anabilim Dalı, veysel.gorucu@hku.edu.tr, ORCID: 0000-0002-3578-7646

DUTIES AND POWERS OF LOCAL GOVERNMENTS WITHIN THE FRAMEWORK OF CLIMATE LAW NO. 7552: AN ANALYSIS OF LOCAL CLIMATE ACTION PLANS, PLANNING TOOLS, AND LOCAL LEGISLATIVE INTEGRATION

Abstract

The Climate Law No. 7552, which entered into force on July 9, 2025, imposes onerous new administrative, technical, and financial obligations on local governments. This study aims to analyze the planning, coordination, and financing mechanisms envisaged by the law for local governments within the framework of Multi-Level Governance theory. Employing document analysis—a qualitative research method—the study evaluates the text of the law alongside current literature. The key findings indicate that, due to existing deficiencies in technical expertise and financial capacity, the local climate action plans mandated by the law risk remaining merely "on paper" without being effectively implemented. While Climate Law No. 7552 imposes heavy administrative and financial burdens on local governments, it highlights the risk that local climate action plans may fail to move beyond the planning stage due to the municipalities' current capacity limitations. Conducted within the framework of Multi-Level Governance theory, this analysis argues that the success of climate policies depends on establishing a new administrative and financial balance between central and local governments. Ultimately, the study demonstrates the need to build a holistic ecosystem that strengthens the capacities of local actors—going beyond mere legal regulations—to establish financial mechanisms such as the "Climate Share," and to adopt horizontal cooperation rather than hierarchy; it argues that the success of local climate policies is contingent upon re-establishing the administrative and fiscal balance between central and local governments, thereby offering a structural and critical contribution to the field of climate governance that transcends the descriptive accounts of legislation found in the existing literature.

Keywords: Climate Law No. 7552, Local Climate Change Action Plan, Climate Finance, Climate Governance, Local Governments.

GİRİŞ

İklim değişikliğine ilişkin bilimsel öngörüler, bu olgunun yaşam hakkı, barınma hakkı, sağlık hakkı ve gıda hakkı gibi temel insan hakları üzerinde ciddi ve yıkıcı sonuçlar doğurabileceğini açık biçimde ortaya koymaktadır. Özellikle deniz seviyelerindeki yükselme ve küresel sıcaklıklardaki artış, doğal afetlerin sıklığını ve şiddetini artırmakta bu da milyonlarca insanın yaşamını doğrudan tehdit ederek yaşam hakkının ihlali riskini gündeme getirmektedir.¹

İklim değişikliği, etkileri bakımından yerel ölçekte yoğunlaşan önemli ve güncel bir alandır. Özellikle kentlerde; ısı adası etkisi, ani yağış ve sel riskleri, kuraklık, su kıtlığı, altyapı kırılganlıkları, hava kirliliği ve kamu sağlığı riskleri gibi etkiler, yerel yönetimlerin görev alanına doğrudan dokunmaktadır. Bu bağlamda özellikle belediyeler; imar, ulaşım, su ve kanalizasyon, atık yönetimi, enerji verimliliği, yeşil alan yönetimi ve afetlere hazırlık gibi birçok hizmet alanı üzerinden iklim politikalarının “uygulama ölçeği” konumundadır.

Küresel bir iklim rejimi kurma yolundaki ilk ciddi adım, 1992 Rio Konferansı’nda Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin (BMİDÇS) imzaya açılmasıyla atılmıştır. “Atmosferdeki sera gazı yoğunluklarının iklim sistemi üzerinde tehlikeli insan kaynaklı müdahaleyi önleyecek bir düzeyde istikrara kavuşturulmasını” amaçlayan bu sözleşme,² iklim krizi ile mücadelede uluslararası iş birliğinin temellerini atmıştır. Bu çerçevede hazırlanan ve 1997’de kabul edilen Kyoto Protokolü ise daha ileri düzeyde bir iş birliği sağlamıştır. Protokol, yalnızca gelişmiş ülkelere önceden belirlenmiş sera gazı azaltım yükümlülükleri getirmiş ve bu hedeflere ulaşmak için emisyon ticareti, ortak yürütme ve temiz kalkınma gibi serbest piyasa mekanizmalarını kullanmıştır.³ Ülkelerin emisyon azaltım hedeflerinin merkezden belirlenmesi nedeniyle protokolün merkeziyetçi bir yaklaşıma sahip olduğu söylenebilir. Protokol metninde yer alan sistemlerin kurulması ve prensiplerin pratiğe aktarılması esnasında yaşanan güçlüklerle ve ABD’nin 2001 yılında protokolden çekilmesi gibi diplomatik sorunlara rağmen,

¹ **Kaboğlu, İbrahim Ö./Yancı Özalp**, Nihan, Çevre Hakkı, 4. Baskı, İstanbul, 2021, s.25.

² **United Nations**, “Mechanisms under the Kyoto Protocol”, 1992, 4, <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>. e.t.19.04.2026.

³ **United Nations**, “Mechanisms under the Kyoto Protocol”, 2025, <https://unfccc.int/process/the-kyoto-protocol/mechanisms>. e.t. 19.04.2026.

Kyoto Protokolü küresel bir iklim rejiminin kurulmasına önemli katkılarda bulunmuştur.⁴

2015 yılında imzalanan Paris Anlaşması ile küresel iklim rejimi oluşturmaya daha önce hiç olmadığı kadar yaklaşılmıştır. Anlaşma, küresel sıcaklık artışını sanayi devrimi öncesine kıyasla 2°C'nin altında tutmak gibi net hedefler belirlemiş ve bu hedefe ulaşmak için gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkelerin de katkıda bulunmasını şart koşturmuştur. Kyoto Protokolü'nün merkeziyetçi modelinin aksine, Paris Anlaşması her ülkenin kendi emisyon azaltım katkısını kendisinin belirlediği adem-i merkeziyetçi bir sistem kurmuştur. Bu esneklik, devletlere iklim kriziyle mücadele yöntemlerini (merkezi planlama veya piyasa mekanizmaları gibi) kendi önceliklerine göre belirleme imkânı tanımıştır. Anlaşma kapsamında taraf devletlere; ulusal katkı beyanları hazırlamak, emisyon azaltım tedbirleri uygulamak, süreçleri şeffaflık ilkesi gereği raporlamak ve uzun vadeli stratejiler geliştirmek gibi önemli sorumluluklar üstlenmiştir.⁵

Türkiye, Paris Anlaşması'nı onaylayacağını 21 Eylül 2021'de Birleşmiş Milletler 76. Genel Kurulu'nda ilan etmiştir. Bundan kısa bir süre sonra 2053 net sıfır emisyon hedefini duyuran Türkiye, böylece iklim değişikliği ile mücadelede yeni bir rotaya girdiğini göstermiştir. Türkiye'nin anlaşmaya taraf olma süreci, 7 Ekim 2021'de yürürlüğe giren 7335 sayılı “Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun” ile tamamlanmıştır.⁶ Anlaşmanın ülkenin yönetim yapısında değişikliklere neden olması uzun sürmemiştir. 29 Ekim 2021 tarihli Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın adı “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı” olarak değiştirilmiş ve bakanlığa bağlı İklim Değişikliği Başkanlığı kurulmuştur.⁷ Bu başkanlık; iklim kriziyle mücadele için ulusal plan, politika ve stratejiler belirlemek,

⁴ **Metz**, Bert, “The Legacy of the Kyoto Protocol: A View from the Policy World”, WIREs Climate Change, C. 4, S. 3, 2013, s. 151.

⁵ **Michaelowa**, Axel/**Shishlov**, Igor/**Brescia**, Dario, “Evolution of International Carbon Markets: Lessons for the Paris Agreement”, WIREs Climate Change, C. 10, S. 6, 2019, s. 1.

⁶ İklim Değişikliği Başkanlığı, “İklim Değişikliği Başkanlığı”, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025, <https://iklim.gov.tr/hakkimizda-i-4>. e.t. 28.04.2026.

⁷ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın Tarihçesi”, Eylül 2025, <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012>. e.t. 30.04.2026.

ulusal ve uluslararası koordinasyonu sağlamak, müzakere süreçlerini takip etmek ve projeler geliştirmek gibi geniş görev ve yetkilerle donatılmıştır.⁸

Paris Anlaşması ve Türkiye'nin İklim Kanunu süreci, ülkenin ekonomik, endüstriyel ve çevresel geleceğini şekillendiren en kritik yapısal dönüşüm süreçlerinden biridir. Türkiye, 2021 yılında Paris Anlaşması'nı onaylayarak 2053 net sıfır emisyon hedefini taahhüt etmiş, ardından hazırlanan İklim Kanunu ile bu hedefleri yasal zemine oturtmuştur. Türkiye, anlaşmayı 2016'da imzalamış ancak “gelişmekte olan ülke” statüsündeki taleplerinin (finansman ve teknoloji transferi) karşılanması şartıyla 7 Ekim 2021'de resmen onaylamıştır.⁹

Paris Anlaşması'na taraf olma süreci ve Türkiye'nin “2053 Net Sıfır Emisyon” hedefini benimsemesi sonrasında, bu hedefleri yasal bir zemine kavuşturan 7552 sayılı İklim Kanunu¹⁰, yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadeledeki rollerini yeniden tanımlamıştır. İklim aktivistleri ve uzmanlarının 2053 hedefine ulaşmak için Türkiye'nin kömürden çıkış takvimini netleştirmesi gerektiğini özellikle vurguladığı bir ortamda, 7552 sayılı Kanun'un yerel yönetimleri iklim yönetişimine hangi hukuki mekanizmalar veya araçlarla dâhil ettiği önem kazanmaktadır.

İklim değişikliği, yalnızca çevresel bir kriz olmaktan çıkıp insan hakları üzerinde derin ve çok boyutlu etkiler yaratan küresel bir sorun haline gelmiştir. Yaşam hakkı, sağlık hakkı, gıda hakkı ve barınma hakkı gibi temel hakları tehdit eden bu kriz, devletlerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde etkili ve acil önlemler almasını zorunlu kılmaktadır. BMİDÇS, Kyoto Protokolü ve Paris Anlaşması gibi uluslararası çevre antlaşmaları, devletlerin sera gazı emisyonlarını azaltma ve iklim değişikliğiyle mücadele hususundaki yükümlülüklerini düzenlemelerine rağmen; hukuken bağlayıcı kararlar alabilen yargısal denetim mekanizmalarından yoksun olması ve konuya dair esnek yaklaşımları sebebiyle sorunun çözümü için yeterli bir hukuki çerçeve sunamamaktadır. Bu eksiklik, iklim değişikliğinin insan hakları üzerindeki olumsuz etkilerini ele almada insan hakları hukukuna ilişkin denetim

⁸ İklim Değişikliği Başkanlığı, “İklim Değişikliği Başkanlığı”, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025, <https://iklim.gov.tr/hakkimizda-i-4>. e.t. 30.04.2026.

⁹ Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Kanun No. 7335, *Resmî Gazete*, Sayı: 31621 (Mükerrer) (2021). <https://www.resmigazete.gov.tr/e.t.02.03.2026>.

¹⁰ İklim Kanunu, Kanun No. 7552, Kabul Tarihi: 02.07.2025, Resmî Gazete Tarihi: 09.07.2025, Sayı: 32951. www.resmigazete.gov.tr. e.t.02.05.2026.

mekanizmalarının tamamlayıcı bir rol üstlenmesini gerekli kılmıştır. AİHM'in Verein Klima Seniorinnen Schweiz ve diğerleri/ İsviçre davasında verilen emsal karar, devletlerin iklim değişikliğiyle mücadelede pozitif yükümlülüklerini insan hakları ekseninde değerlendirmiş ve sera gazı emisyonlarının azaltılması için etkili politikalar oluşturmada bir zorunluluk olduğunu vurgulamıştır. İklim değişikliğiyle mücadele, çevre hukuku ile insan hakları hukukunun normatif ve kurumsal düzeyde bütüncül bir biçimde uygulanmasını zorunlu kılan çok boyutlu bir hukuki mesele teşkil etmektedir.¹¹

İklim değişikliğiyle mücadelede azaltım ve uyum stratejilerinin uygulanmasında yerel yönetimler, yönetim yapısının kritik bir basamağını oluşturmaktadır. Türkiye’de uzun yıllar boyunca iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında dolaylı nitelikte hukuki araçlar bulunmakla birlikte, bu alandaki doğrudan ve kapsamlı yasal çerçeve 9 Temmuz 2025 tarihinde yürürlüğe giren ilgili Kanun ile oluşturulmuştur. İklim değişikliği politikalarının ulusal düzeyden yerel yönetimlere kadar planlama, politika geliştirme ve uygulama süreçlerinde bütüncül bir yapıya kavuşturulması amacıyla iklim kanunu, TBMM gündemine taşınmış ve kurumsal kapasitenin güçlendirilmesine yönelik önemli bir adım atılmıştır.¹²

İklim kanunlarının etkililiğini ekonomik ve politik faktörler ve hedefler sekteye uğratabilmekte ve sonuç olarak büyük bir “uygulama boşluğu (implementation gap)” doğabilmektedir. Dolayısıyla, bir iklim kanunun kabul edilmesinin iklim mücadelesinde yalnızca ilk adım olduğu söylenebilir. Bu noktada iklim kanunların etkililiğini artırmak için sivil toplum kuruluşlarına önemli bir rol düşmektedir. Kanun konusunda farkındalığı artırmak, uzun dönemi kapsayan faaliyetler yürütmek ve stratejik davalama (strategic litigation) yoluyla kamuoyunun ve medyanın ilgisini iklim krizine çekmek, uygulamada doğabilecek boşlukları engellemek için önemli adımlar olarak değerlendirilebilir.¹³

¹¹ **Beydüz**, Büşra, “İklim Değişikliğinin Azaltılması: Devletlerin İnsan Hakları Çerçevesindeki Yükümlülükleri”, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 8, 2025, s.45.

¹² **Güler**, Erdal, “İklim Değişikliği Kanunları ve Türkiye’de İklim Değişikliği Kanunu’na Göre Yerel Yönetimler”, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, 2026, s.241.

¹³ **Demir**, Ebru, “7552 Sayılı İklim Kanunu’na Genel Bir Bakış: Amaç, İlkeler ve Uygulama Yöntemleri”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 1, 2026, s.298.

Bulgular, Kanun'un yerel iklim eylemlerini yasal bir zorunluluk haline getirerek Türkiye için ileri bir adım teşkil ettiğini ortaya koymaktadır.¹⁴ İklim Kanunu ile birlikte “iklim eylemi”nin artık bir iyi niyet beyanı olmaktan çıkıp, kamu kurumlarından yerel yönetimlere kadar her kademe için yasal bir ödev haline dönüştüğünü söylemek mümkündür. Yerel yönetimlerin, iklim uygulamaları kapsamında merkezi hükümetin direktiflerini uygulayan değil, kendi sınırları içinde emisyon kaynaklarını denetleyen ve iklim dirençli altyapılar kuran aktif aktörler haline geldiğini de ifade etmek bu çerçevede mümkündür.

I. ÇEVRE HAKKI PERSPEKTİFİNDE İKLİM KANUNUNUN ANAYASAL ÇERÇEVEDE YEREL YÖNETİMLERE YANSIMASI

İnsan hakları sözleşmeleri, devletlere iki tür yükümlülük yüklemektedir. Bunlardan ilki, insan haklarına “saygı gösterme”, yani bu hakları ihlal etmekten kaçınma şeklindeki negatif yükümlülüklerdir. İkincisi ise insan haklarını “koruma” ve “yerine getirme” yükümlülüklerini kapsayan pozitif yükümlülüklerdir. Pozitif yükümlülükler çerçevesinde devletler, bireylerin haklardan etkili bir şekilde yararlanabilmelerini temin etmek üzere gerekli tüm tedbirleri almakla mükelleftir.¹⁵

İklim değişikliği, çevre hakkı ve yaşam hakkı başta olmak üzere temel haklarla kesişen bir alan olduğundan, yerel düzeyde alınan kararların yalnızca teknik değil, aynı zamanda hak temelli bir çerçevede değerlendirilmesi gerekir. Bu yaklaşım, yerel yönetimlerin iklim eylem planlarını hazırlarken katılım, bilgiye erişim, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi usule ilişkin güvenceleri işletmesini gerektirir. Yerel iklim planlarının hazırlanma sürecinde katılım mekanizmalarının güçlendirilmemesi, planların meşruiyetini ve uygulanabilirliğini zayıflatabilecek bir risk alanı yaratır.

İklim krizi Türkiye'nin gündemine, küresel eğilimlere paralel olarak, 1970'li yıllarda girmeye başlamıştır. Bu dönemde dünya genelinde etkisini göstermeye başlayan ve çevrenin anayasal güvence altına alınmasını savunan ekolojik anayasal akım, Türkiye'yi de belirli ölçüde etkilemiştir. Bunun yansımaları 1982 Anayasası'nda görülebilmektedir.

¹⁴ **Göksoy Sevinçli**, Berfin, “Türkiye'nin 7552 Sayılı İklim Kanunu: Kentler ile Yerel Yönetimlerin Rolü ve Sorumlulukları Üzerine Akademik Bir Değerlendirme”, Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, C. 8, S. 2, 2025, s.129.

¹⁵ **Akılhoğlu**, Tekin, İnsan Hakları (Kavram – Kaynaklar ve Koruma Sistemleri), 3. Baskı, Ankara, 2019, s.101.

Anayasanın çevreye dair en önemli hükümlerini ihtiva eden 56. madde herkese “sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama” hakkı tanınan yanı sıra hem devlete hem de vatandaşlara “çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek” gibi mühim ödevler yüklemiştir.

Bu hükümler ülkenin gelecekteki iklim politikalarının anayasal zeminini oluşturmuştur. 1982 Anayasası’nın çevreci hükümleri bununla sınırlı değildir. Anayasanın “tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması” (m. 63), “kıyılardan yararlanma” (m. 43), “toprak mülkiyeti” (m. 44), “tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması” (m. 45) ve “ormanların korunması ve geliştirilmesi” (m. 169) gibi konulara dair çok sayıda hüküm içerdiği ve böylece daha kapsamlı bir mevzuatın temellerini attığı görülmektedir.¹⁶

İklim Kanunu’nun yerel yönetimlere yüklediği görevlerin en güçlü anayasa dayanağı Anayasa’nın 56. maddesidir.

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”

Burada geçen “Devlet” ibaresi, sadece devlet tüzel kişiliğini değil aynı zamanda yerinden yönetim kuruluşlarını ve dolayısıyla belediyeleri de kapsar. İklim değişikliğiyle mücadele artık “sağlıklı çevre” hakkının ayrılmaz bir parçası kabul edildiğinden, yerel yönetimlerin hazırlayacağı Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları, bu anayasal ödevin yereldeki somut uygulamasıdır. İklim değişikliği; sel, kuraklık ve aşırı sıcaklar gibi etkileriyle doğrudan yaşam hakkını tehdit etmektedir. İnsan hakları hukukuna göre kamu otoriteleri (belediyeler dahil), bireylerin yaşamını tehdit eden risklere karşı önleyici tedbirler almakla pozitif yükümlük kapsamında yükümlüdürler.

Anayasanın 127. maddesinde mahalli idareler, “il özel idaresi”, “belediye” ve “köy” olarak belirtilmiştir. Ayrıca büyük yerleşim yerleri için kanunla özel yerinden yönetim idareleri (büyük şehir belediyesi kurulabileceği de öngörülmüştür.¹⁷ Mahalli idareler, belli bir mahaldeki kişilerin ortak ihtiyaçları için oluşturulmuş kamu tüzel kişisidir.¹⁸ Halkın

¹⁶ **Köse**, Muhammed, “Türkiye’de İklim Krizinin Yönetimi: 7552 Sayılı İklim Kanunu”, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2025, s.58: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.

¹⁷ **Çağlayan**, Ramazan, İdare Hukuku Dersleri, 13. Baskı, Ankara, 2025, s.156.

¹⁸ **Gözübüyük**, A. Şeref/**Tan**, Turgut, İdare Hukuku: Cilt I - Genel Esaslar, 2. Baskı, Ankara, 2001, s.145.

bilgi edinme, karar alma süreçlerine katılma ve adalete erişim gibi usule ilişkin hakları da çevre hakkının ayrılmaz bir parçasıdır.¹⁹

Günümüzde temiz hava, güvenli su kaynakları ve afetlere dirençli kentler “mahalli müşterek ihtiyaç” haline gelmiştir. Çevre hakkı aynı zamanda bir katılım hakkıdır. 1982 Anayasası’nın 127. maddesine göre, mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişileridir. Bu çerçevede mahalli müşterek ihtiyaç haline gelen çevre hakkı kapsamında katılım hakkı ve pozitif yükümlülük çerçevesinde Anayasa ve ilgili Kanun kapsamında belediyelere yüklenen yükümlülükler olayın anayasal dayanağını göstermesi bakımından da önemlidir.

5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu²⁰ kapsamında büyükşehir belediyeleri; çevre düzeni planlarının yapılması, büyük ölçekli arıtma tesislerinin kurulması, katı atık yönetim sistemlerinin (bertaraf ve geri kazanım) işletilmesi ve havza koruma eylem planlarının hayata geçirilmesi gibi kentin bütününe hitap eden makro ölçekli çevresel altyapı hizmetlerinden sorumludur. Buna karşın 5393 Sayılı Belediye Kanunu ise ilçe ve ilk kademe belediyelerine; çöp toplama, sokak temizliği, yerel düzeyde ağaçlandırma, park ve yeşil alan düzenlemeleri ile halk sağlığını doğrudan ilgilendiren çevre denetimleri gibi günlük ve halkın mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik mikro ölçekli operasyonel çevre görevleri yüklemektedir. Dolayısıyla, bu iki kanun uyarınca çevresel yönetim, büyükşehir belediyelerinin stratejik planlaması ve ilçe belediyelerinin sahadaki uygulamaları arasında kurulan hiyerarşik ve eşgüdümlü bir yapı ile yürütülmektedir.

Ancak günümüzde bu iki temel kanunun çizdiği sınırlar, Türkiye’nin net sıfır emisyon hedefleri doğrultusunda şekillenen İklim Kanunu ile birlikte yeni bir boyut kazanmıştır. İklim Kanunu, yerel yönetimlerin çevre misyonunu geleneksel kirlilik yönetiminin ötesine taşıyarak, iklim kriziyle mücadeleyi yasal bir zorunluluk haline getirmiştir. Yeni yasal mevzuat

¹⁹ **Beyoğlu**, Cem Ümit, “Türk Hukukunda İklim Değişikliği ile Mücadele Politikalarının Çevre Hakkı Açısından Değerlendirilmesi”, Adalet Dergisi, S. 76, 2026, s.829.

²⁰ 5216 Sayılı Kanun için: "...büyükşehir belediyelerinin görev ve yetkileri, 10/07/2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 7. maddesinde düzenlenmiştir. 5393 Sayılı Kanun için: "...belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları 03/07/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesi uyarınca yürütülmektedir. www.mevzuat.gov.tr. e.t.02.02.2026.

uyarınca büyükşehir belediyelerine, makro düzeydeki çevresel planlama yetkilerine paralel olarak, sera gazı emisyonlarının azaltımı ve iklim uyum stratejilerini içeren Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) hazırlama ve koordine etme görevi verilmiştir. Belediyeler ise 5393 sayılı Kanunun kendilerine verdiği operasyonel alanlarda (sıfır atık, yerel yeşil alanların karbon yutağı olarak tasarlanması, enerji verimliliği ve mikro ölçeğe afet risk azaltımı) bu üst ölçekli stratejik planları sahaya yansıtmakla yükümlü kılınmıştır. Bu doğrultuda İklim Kanunu’nun; 5216 ve 5393 sayılı Kanunların kurduğu hiyerarşik yapıyı bozmadan, belediyelerin geleneksel çevre görevlerini küresel yeşil kalkınma vizyonu, iklim dirençliliği ve emisyon azaltımı hedefleriyle bütünleştirerek çok paydaşlı ve dinamik bir iklim yönetişimi modeline dönüştürdüğünü söylemek mümkündür.

II. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİYLE MÜCADELEDE “AZALTIM” VE “UYUM” İKİLİĞİ KAPSAMINDA YÜKÜMLÜLÜKLER

İklim politikalarının iki temel eksenini olan “azaltım” ve “uyum” ikiliği, yerel yönetimlerin hem planlama hem uygulama pratiklerinde birbirini tamamlayan bir bütünlük arz eder. Azaltım politikaları; sera gazı emisyonlarının düşürülmesi, enerji verimliliği, yenilenebilir enerji kullanımının artırılması, ulaşımda dönüşüm, atık yönetimde döngüsellik gibi alanlarda somutlaşmaktadır. Uyum politikaları ise; sel, kuraklık, sıcak dalgası gibi iklim kaynaklı afet risklerine karşı dirençlilik, risk analizi, kırılganlık değerlendirmesi, erken uyarı ve afet yönetimi kapasitesinin güçlendirilmesi gibi başlıklara yönelmektedir.

İklim değişikliği ile ilgili politikalarda “azaltım” ve “uyum” olan iki yaklaşım birbirini tamamlamaktadır.²¹ İklim değişikliği karşısında kentsel uyum ve azaltım stratejilerinin entegrasyonu sadece bir politika seçeneği değil, sürdürülebilir kentsel kalkınma için bir zorunluluktur. İklim değişikliğinin ortaya çıkardığı zorluklar hem sera gazı emisyonlarının azaltılmasını hem de kentsel dayanıklılığın arttırılmasını ele alan kapsamlı bir yaklaşım gerektirmektedir.²² İklim değişikliğiyle mücadelede yerel yönetimlerin benimseyebileceği stratejiler genel olarak azaltım (mitigasyon) ve uyum (adaptasyon) olmak üzere iki temel çerçevede ele alınmaktadır. Azaltım stratejileri, sera gazı emisyonlarının düşürülmesine odaklanarak fosil yakıt kullanımının azaltılması, yenilenebilir enerji

²¹ **Güler**, s.233.

²² **Ekinci**, Emre, “İklim Değişikliği ve Yerel Yönetimler: Kentsel Uyum ve Azaltım” Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 11, S. 1, 2025, s. 15-16.

kaynaklarının teşvik edilmesi, enerji verimliliğinin artırılması ve sürdürülebilir ulaşım sistemlerinin geliştirilmesi gibi politikaları içermektedir.²³

İklim değişikliğiyle mücadelede azaltım (mitigasyon), sera gazı salımlarını kaynağında durdurarak küresel ısınmanın hızını kesmeyi amaçlayan uzun vadeli politikaları içerir. Bu kapsamda, kömür ve petrol gibi fosil yakıtlar yerine rüzgâr ve güneş gibi yenilenebilir enerji kaynaklarına geçiş yapılması, sanayide ve binalarda enerji verimliliği standartlarının zorunlu tutulması ilk sırada yer almaktadır. Aynı zamanda, elektrikli araçların ve toplu taşımanın teşvik edildiği sürdürülebilir ulaşım politikaları, sanayi tesislerinden çıkan karbonu hapseden karbon yakalama teknolojileri ve kirleten şirketleri mali olarak sorumlu tutan karbon vergisi uygulamaları azaltım stratejilerinin temel yapı taşlarıdır.

Buna karşılık uyum (adaptasyon) stratejileri, iklim değişikliğinin halihazırda kaçınılmaz olan etkilerine karşı yerel düzeyde direnç geliştirmeyi ve toplumu korumayı hedefler. Bu doğrultuda, yükselen deniz seviyelerine ve sellere karşı kıyı bentleri ile gelişmiş drenaj sistemlerinin inşa edilmesi, tarımda kuraklığa dayanıklı tohumların ve damlama sulama yöntemlerinin kullanılması hayati önem taşır. Ayrıca, su kıtlığı riskine karşı yağmur suyu hasadı ve atık su geri kazanım sistemlerinin kurulması, aşırı hava olaylarına karşı halkı koruyan erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi ve şehirlerdeki "ısı adası" etkisini azaltmak amacıyla kentsel yeşil alanlar ile yeşil çatıların artırılması bu politikalara en somut örneklerdir.

İklim değişikliğiyle mücadele kapsamında “azaltım” (emisyolların düşürülmesi) ve “uyum” (değişen iklime direnç kazanılması) ikiliği, yerel yönetimler için artık bir niyet beyanından öte, 7552 Sayılı İklim Kanunu ile yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Belediyeler, ulusal hedefler ve İklim Kanunu çerçevesinde kendi sorumluluk alanları için yani azaltım ve uyum yükümlülüğü kapsamında kapsamlı eylem planları oluşturmakla yükümlüdür. Bu kapsamda birçok belediye, mevzuat gereği İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlüğü gibi özel birimler kurmak ve bu birimlerde uzman personel istihdam etmekle yükümlüdür.

İmar ve şehircilik alanlarında planların iklim senaryolarına uygun olarak hazırlanması, atıkların kaynağında azaltılması, geri dönüşümün

²³ **Davarcioğlu, Burhan/Lelik,** Alpgiray “Küresel İklim Değişikliği ve Uyum Çalışmaları: Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, Mesleki Bilimler Dergisi, C. 6, S. 2, 2017, s. 94.

artırılması ve su kaynaklarının iklim dirençli şekilde yönetilmesi²⁴ gibi önemli hukuki yükümlülükler İklim Kanunu ve ilgili yönetmelikler ile belediye hizmetlerinin iklim merceğiyle yeniden yapılandırılmasını zorunlu kılmaktadır. Hazırlanan eylem planlarının uygulanma düzeyi ve hedeflere ulaşma başarısı düzenli olarak izlenmeli ve ilgili merkezi kurumlara raporlanmalıdır. Bu süreçte katılımcı mekanizmaların iklim süreci üzerine ve yerel yönetimler açısından işletilmesi ve yerel halkın bilinçlendirilmesi de hukuki ve idari bir sorumluluk olarak öne çıkmaktadır.

A. Yerel Yönetimlerin İklim Değişikliği Kapsamında Aktör Olması

Yerel yönetimler, iklim değişikliğinin hem sonuçlarının en yoğun hissedildiği hem de çözüm araçlarının büyük ölçüde yerel hizmetler üzerinden hayata geçirildiği bir düzlemde konumlanmaktadır. Belediyelerin imar ve mekânsal planlama yetkileri, altyapı yatırımlarının yönü, ulaşım sistemlerinin kurgusu, atık yönetimi ve su yönetimi gibi alanlarda alacağı kararlar, kentlerin emisyon profilini ve iklime dayanıklılık düzeyini belirlemede oldukça etkilidir. Bu nedenle yerel yönetimlerin rolü, yalnızca “uygulayıcı” değil; aynı zamanda planlayan, koordine eden ve çok aktörlü iş birliği kuran bir yönetim öznesi olarak ele alınması gerekir.

Kentler, iklim değişikliği karşısında hem sorumlulukları hem de etkilenme düzeyleri bakımından kritik bir konumdadır.²⁵ Bu çerçevede Belediye Kanunu, yerel yönetimlere çevreyi koruma, altyapı kurma ve halk sağlığını gözetme gibi görevler yüklemektedir. İklim değişikliğiyle mücadele, bu kanundaki “çevrenin korunması” ve “planlama” maddelerinin modern bir uzantısıdır. Belediyelerin iklim değişikliği için harcama yapabilmesi veya birim kurabilmesi, Belediye Kanunu’ndaki usullere (meclis kararı, stratejik plan entegrasyonu vb.) uygun olmak zorundadır.

Belediyeler tarafından karbon ayak izinin belirlenmesi çalışmaları sırasında yaşanabilecek güçlüklerin başında veri temini gelmektedir. İhtiyaç duyulan verilerin pek çok farklı kurumdan temin edilmesi gerekmekte ancak veri istenen ölçeklerde olamayabilmekte veya temininde güçlükler yaşanabilmektedir. Diğer taraftan karbon emisyonlarının hesaplanmasında GHG protokolünde yer alan

²⁴ İklim adaleti: Sosyal hizmetlerin, ısı dalgaları veya afetler karşısında kırılgan grupları (yaşlılar, çocuklar, dar gelirliler) koruyacak şekilde tasarlanması önemlidir.

²⁵ Güler, s.235.

sınıflandırmalardan Kapsam 1 ve Kapsam 2 için veri toplama ve hesaplama bahsedildiği şekilde nispeten mümkün olabilirken, Kapsam 3 için hesaplama genelde yapılamamaktadır.²⁶

Yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadele süreçleri, keyfi uygulamalardan ziyade belirli bir standart ve metodolojiye bağlıdır; bu durumun temel hukuki dayanağı ise 7552 Sayılı İklim Kanunu’nun ve 4 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin ilgili maddeleridir. Söz konusu mevzuat uyarınca belediyeler, iklim eylemlerini kendi başlarına ve standart dışı yöntemlerle yürütemeyeceklerdir; ayrıca İklim Değişikliği Başkanlığı, süreçlerin “nasıl” yürütüleceğini belirleyen teknik rehberler yayımlamakla yetkilendirilmiştir.

Bu rehberler, bir şehrin karbon ayak izi hesaplanırken kullanılacak veri setlerini standartlaştırarak şehirler arası kıyaslanabilirliği sağlar ve Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) hazırlanırken izlenecek metodolojiyi, risk analizi başlıklarını ve raporlama formatlarını teknik bir zorunluluk olarak sunar. Dolayısıyla belediyelerin “azaltım” ve “uyum” faaliyetleri, merkezi idarenin belirlediği bu hukuki ve teknik çerçeveye uyumlu olmak durumundadır.

İklim Kanunu’nun 14. ve 15. maddeleri uyarınca, yükümlülüklerin ihlali durumunda ciddi yaptırımlar öngörülmüştür:

- **İdari Para Cezası:** Kanun kapsamındaki yükümlülüklere (raporlama, standartlara uyum vb.) aykırı her bir fiil için uygulanacak ceza miktarı 50.000.000 Türk lirasına kadar çıkabilmektedir.

- **Faaliyetin Durdurulması:** Verilen süre içerisinde aykırılık düzeltilmezse, söz konusu faaliyet aykırılık giderilene kadar Çevre ve İklim Değişikliği Başkanlığı tarafından kısmen veya tamamen durdurulabilir.

- **2026 yılı başından itibaren bu para cezaları, Vergi Usul Kanunu uyarınca ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaya devam edecektir.**

Belediye ve yerel yönetimlerin bu planları hazırlamaması veya Kanun’daki koordinasyon görevlerini yerine getirmemesi durumunda, bu durum bir “kabahat” olarak para cezasına bağlanmamış; ancak genel idare hukuku ve mülki amir denetimi (Valilik koordinasyonu) çerçevesinde bir idari sorumluluk olarak tanımlanmıştır. Yerel yönetimler, İklim

²⁶ **Gürsoy Haksevenler, Hande/ Çelik Onat, G. Nur/Akpınar, Begüm/Bedel, Tuğba,** “Yerel Yönetimler İçin Karbon Ayak İzinin Belirlenmesi: Ümraniye Belediyesi Örneği”, Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, C. 6, S. 2, 2020, s. 332.

Değişikliği Başkanlığı'nın talep ettiği her türlü bilgi, belge ve veriyi paylaşmak zorundadır. Bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi, Kanun'un genel "bilgi vermekten kaçınma" hükümleri çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu çerçevede yerel yönetimlere yüklenen hukuki yükümlülükler açısından yerel yönetimleri kritik aktör olarak değerlendirmek mümkündür.

B. 7552 Sayılı İklim Kanunu'nun Yerel Yönetimlere Yüklediği Misyon

Merkezi idarelerce oluşturulan hedeflere ulaşmak için yerel idarelerin iklim değişikliği ile mücadelede aktif bir rol oynaması gerekliliği önemlidir. Ulusal anlamda başarılı bir iklim stratejisinin oluşturulmasında merkezi ve yerel iş birliği kritik bir öneme sahiptir.²⁷ Bu Kanun, yerel yönetimler için iklim eylemlerini bir "tercih" olmaktan çıkarıp "yasal zorunluluk" haline getiren kritik bir dönüşüm başlatmıştır. 9 Temmuz 2025'te yürürlüğe giren 7552 Sayılı İklim Kanunu²⁸, Türkiye'nin "Yeşil Kalkınma" vizyonunu ve 2053 net sıfır emisyon hedefini yasal bir temele oturtmaktadır.

Kanun'un temel amacı, birinci maddenin birinci fıkrasında net bir şekilde "yeşil büyüme vizyonu ve net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele" olarak tanımlanmaktadır. 7552 Sayılı İklim Kanunu, sadece bir yasal düzenleme olmanın ötesinde, Türkiye kentlerinin geleceğini şekillendirme ve küresel iklim mücadelesine anlamlı bir katkı sunma potansiyeline sahiptir. Bu potansiyelin tam olarak gerçekleşmesi, merkezi ve yerel yönetimlerin kararlılığı ve iş birliği sürecinin benimsenmesiyle mümkün olacaktır.²⁹ Ulusal iklim hedeflerinin yerel ölçekte tutarlı bir şekilde uygulanabilmesi için merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasında güçlü, düzenli ve şeffaf bir koordinasyon ve bilgi paylaşımı mekanizması kurulmalıdır.³⁰

²⁷ **Çağlar, İrem/Arı, İzzet/Kıral, Halis** "İklim Risk Yönetimi: Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları Üzerinden İnceleme". Denetim, S. 33, 2025, s. 197.

²⁸ İklim Kanunu, Kanun No. 7552, Kabul Tarihi: 02.07.2025, Resmî Gazete Tarihi: 09.07.2025, Sayı: 32951. www.resmigazete.gov.tr. e.t.02.05.2026.

²⁹ **Göksoy Sevinçli**, s. 130.

³⁰ **Betsill, Michele/Bulkeley, Harriet**, "Looking Back and Thinking Ahead: A Decade of Cities and Climate Change Research", Local Environment, C. 12, S. 5, 2007, s. 449.

7552 Sayılı İklim Kanunu kapsamında düzenlenen başlıca alanlar şunlardır:³¹

- Sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve azaltılması,
 - İklim değişikliğine uyum önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanması,
 - Ulusal Katkı Beyanı (NDC) hazırlanması ve güncellenmesi,
 - Kurumsal yapılanma: İklim Değişikliği Başkanlığı, Karbon Piyasası Kurulu ve ilgili kurulların görev ve yetkileri,
 - Emisyon izin süreçleri ve denetim yükümlülükleri,
 - Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve karbon piyasalarının kurulması,
 - Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) oluşturulması,
 - Türkiye Yeşil Taksonomisi ile yeşil finansman ve teşvik mekanizmalarının tanımlanması,
 - Karbon fiyatlandırması ve karbon kredilendirme sisteminin düzenlenmesi,
 - Döngüsel ekonomi ve sıfır atık uygulamalarının geliştirilmesi,
 - İklim finansmanı kaynaklarının geliştirilmesi ve kullanımına ilişkin esaslar,
 - Denetim, yaptırım ve idari para cezalarına ilişkin hükümler.
- Kanunla Getirilen Temel Düzenlemeler ise şöyle özetlenebilir.
- Ulusal ve yerel düzeyde iklim strateji belgeleri hazırlanacaktır.
 - İşletmeler için sera gazı emisyon izni alma zorunluluğu getirilmiştir.
 - Emisyonların yıllık olarak izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması yükümlülüğü getirilmiştir.
 - ETS kapsamında emisyon tahsisatlarının dağıtılması ve emisyon ticaretinin başlatılması düzenlenmiştir.
 - İthal edilen mallara karbon düzenlemesi yapılabilmesi için SKDM kurulabilmesi öngörülmektedir.
 - İklim değişikliğiyle mücadeleye ilişkin gelirlerin özel hesapta toplanması hüküm altına alınmıştır.

³¹ İklim Kanunu, Kanun No. 7552, Kabul Tarihi: 02.07.2025, Resmî Gazete Tarihi: 09.07.2025, Sayı: 32951. www.resmigazete.gov.tr. e.t.02.05.2026.

▪ Enerji verimliliği, temiz teknoloji kullanımı ve kaynak verimliliği teşvik edilmektedir.³²

7552 sayılı İklim Kanunu'nun hedefleri; “yeşil büyüme”, “net sıfır emisyon”, “iklim adaleti” ve “adil geçiş” gibi kavramlar üzerinden hem merkezi politika setini hem de yerel uygulamaları şekillendirmektedir. Yerel düzeyde, özellikle belediye hizmetleri ile iklim hedefleri arasındaki bağın güçlenmesi; yatırım önceliklerinin, planların ve performans ölçütlerinin iklim hedefleriyle uyumlaştırılması gereğini doğurmaktadır.

7552 sayılı İklim Kanunu, yerel yönetimlerin çalışma pratiklerini dört temel alanda dönüştürmektedir. İlk olarak, büyükşehir ve il belediyeleri ile il özel idareleri, 31 Aralık 2027 tarihine kadar kentin “iklim anayasası” niteliğindeki Yerel İklim Değişikliği Eylem Planlarını (YİDEP) hazırlayarak emisyon azaltım ve uyum stratejilerini zorunlu bir planlama disiplinine oturtacaktır. Bu süreç, illerde vali başkanlığında kurulan ve yerel eylemlerin onay ile denetim merkezi haline gelen İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları aracılığıyla yeni bir kurumsal yapıya kavuşmaktadır. Sektörel düzeyde ise iklim riskleri; arazi kullanımı, ulaşım, atık ve su yönetimi gibi tüm belediye hizmetlerinin ana bileşeni haline getirilerek hizmet süreçlerine entegre edilmektedir. Yerel projelerin Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) gelirlerinden ve yeşil finansman kaynaklarından pay alabilmesi, doğrudan bu Kanunda belirlenen standartlara uyum sağlama şartına bağlanarak böylece yatırım süreçleri yeniden şekillendirilmektedir.

7552 sayılı İklim Kanunu, yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadeledeki rolünü ihtiyari bir yerel politika tercihi olmaktan çıkararak, kurumsal ve yasal bir zorunluluk zeminine taşımıştır. Kanun kapsamında büyükşehir belediyeleri, il belediyeleri ve il özel idarelerine 31 Aralık 2027 tarihine kadar Yerel İklim Değişikliği Eylem Planlarını (YİDEP) hazırlama yükümlülüğünün getirilmesi, yerel idareleri kentsel mekânın emisyon azaltım ve uyum odaklı dönüşümünde stratejik birer "planlayıcı ve icra makamı" olarak konumlandırmaktadır. Bu yasal çerçeve; arazi kullanımı, ulaşım, su ve atık yönetimi gibi geleneksel belediye hizmetlerinin tamamını iklim riskleri ekseninde yeniden yapılandırmakta ve yerel projelerin uluslararası yeşil finansman ile Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) gelirlerinden pay alabilmesini doğrudan kanuni standartlara uyum şartına bağlamaktadır.

³² **Saldıraner, Gül**, "7552 Sayılı İklim Kanunu: Temel Düzenlemeler ve Uygulama Çerçevesi", *Satınalma Dergisi*, C. 13, S. 152, 2025, s. 34-36.

Diğer taraftan, illerde vali başkanlığında kurulan İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurullarının yerel eylemler üzerinde bir onay ve denetim merkezi olarak yapılandırılması, yerel yönetimleri merkezi idarenin hiyerarşik ve denetleyici ağlarına daha sıkı entegre etmektedir. Kanun, yerel yönetimlere Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon ve yeşil kalkınma hedeflerinin yerel ölçekteki ana taşıyıcısı rolünü atfederken, onları hem makro politikaların disipline edilmiş birer uygulayıcısı hem de çok düzeyli iklim yönetişiminin kilit bir aktörü olarak yeniden tanımlamaktadır.

III. 7552 SAYILI KANUN İLE YEREL YÖNETİMLER MEVZUAT ENTEGRASYONUNUN KAPSAMI

İklim Kanunu'nun yerel yönetimler üzerindeki etkisi, yalnızca yeni bir çerçeve kanun kabul edilmesiyle sınırlı değildir. Kanun, yerel yönetimlerin temel dayanağı olan 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile etkileşimli biçimde değerlendirilmelidir. Literatürde, 7552 sayılı Kanun'un yerel yönetim mevzuatında “iklim değişikliği ile mücadele ve uyum” başlığını güçlendirdiği; böylece belediyelerin yalnızca çevresel temizlik/atık gibi klasik alanlarda değil, iklim hedefleriyle uyumlu stratejik planlama yükümlülüğü altında da konumlandığı ifade edilmektedir. Bu çerçeve, belediyelerin görev alanına giren hizmetlerde iklim etkisini gözetmeyi “takdir” olmaktan çıkarak “kurumsal görev” alanına taşımaktadır.³³

7552 Sayılı İklim Kanunu, yerel yönetimlerin mevcut mevzuat altyapısını “iklim duyarlı” hale getirmeyi hukuki bir zorunluluk olarak tanımlar. Bu entegrasyon süreci, belediyelerin sadece iklim birimleri kurmasını değil, tüm karar alma mekanizmalarını ulusal hedeflerle uyumlu hale getirmesini kapsar. 7552 sayılı İklim Kanunu ile birlikte 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu uyarınca hazırlanan stratejik planların, Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve Eylem Planı ile uyumlu hale getirilmesi yasal bir zorunluluk olmuştur.

Bu kapsamda yerel yönetimler, bütçelendirme süreçlerinde iklim hedeflerine yönelik somut performans göstergeleri ekleyerek bütçe-iklim entegrasyonunu sağlamakla da ayrıca yükümlüdür. Yine imar planları hazırlanırken sel, ısı adası etkisi ve heyelan gibi iklim kaynaklı risklerin analizi yasal bir gereklilik haline gelmiş; bu durum yerel imar yönetmeliklerinin enerji verimliliği, yağmur suyu hasadı ve yeşil alan

³³ **Gürçam, Selçuk**, “İklim Kriziyle Mücadele Mi, Sermaye İçin Piyasa Mekanizmaları Mı? Türkiye'nin İklim Değişikliği Kanunu Teklifi Üzerine Bir İnceleme”, Çevre İklim ve Sürdürülebilirlik, C. 26, S. 1, 2025, s. 42.

standartları gibi “iklim uyumlu” maddelerle güncellenmesini zorunlu kılmıştır.

İdari yapıda ise daha önce birçok belediyede gönüllülük esasıyla kurulan İklim Değişikliği ve Sıfır Atık Müdürlükleri, yeni Kanunun getirdiği raporlama ve denetim yükümlülükleri ile kilit bir konuma yükselmiştir. Bu birimler artık sadece proje üreten birimler olmanın ötesine geçerek, belediyenin tüm faaliyetlerinin iklim mevzuatına uygunluğunu denetleyen ve kurum içi politikaları yöneten koordinasyon merkezleri olarak hukuki bir statü kazanmıştır.

A. İl Düzeyinde Koordinasyon ve Yerel Planların Konumu

Yerel iklim değişikliği eylem planları, 7552 sayılı İklim Kanunu ile her ilin bütüncül planı olacak şekilde valinin koordinasyonunda gerçekleştirilecektir.³⁴ 7552 sayılı İklim Kanunu ile getirilen en kritik yeniliklerden biri olan ve illerde vali başkanlığında kurulan İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları, belediye temsilcilerinin de katılımıyla yerel düzeydeki tüm iklim projeleri ve eylem planları için üst onay merci haline gelerek belediyelerin iklim eylemlerini ilin genel stratejisiyle bütünlüklü bir yapıya kavuşturmuştur.

Bu sistemde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP), ulusal stratejiler ile alt ölçekli imar ve ulaşım planları arasında bağlayıcı bir köprü görevi üstlenirken, yerel yönetimlerin sera gazı emisyon verilerini ve uyum faaliyetlerini bu kurullar aracılığıyla Bakanlığa raporlamasıyla yerel verinin ulusal envantere dönüştüğü kesintisiz bir bilgi akışı sağlanmaktadır. Ayrıca, özellikle büyükşehirlerde ilçe belediyelerinin yürüttüğü çalışmaların büyükşehir belediyesinin YİDEP hedefleriyle çelişmemesi ve kaynakların verimli kullanımı, bu merkezi koordinasyon yapısı üzerinden denetlenmek suretiyle yerel düzeyde tam bir eş güdüm hedeflendiğini söylemek mümkündür.

7552 sayılı İklim Kanunu çerçevesinde illerde oluşturulacak kurumsal yapılanma incelendiğinde, yerel yönetimlere belirli roller tanımlanmış olsa da karar alma mekanizmasının kompozisyonu tartışma konusudur. Her ne kadar yerel yönetimlere önemli bir rol tanınmış olsa da kurul yapısı büyük ölçüde kamu idaresi temsilcileriyle sınırlanmıştır³⁵. Kanun’un İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu’nun oluşumunu düzenleyen ilgili maddeleri uyarınca, kurulun yapısı büyük ölçüde vali başkanlığındaki merkezi idare temsilcileriyle sınırlanmış durumdadır. Bu

³⁴ Güler, s. 238.

³⁵ Güler, s. 240.

durum, yerel demokrasinin en temel aktörü olan belediyelerin karar süreçlerindeki ağırlığının, kamu idaresi ağırlıklı bu bürokratik mimari içerisinde ikincil planda kalması riskini doğurmaktadır. Dolayısıyla, her ne kadar yerel yönetimlere uygulama düzeyinde kritik görevler yüklenmiş olsa da kurulun mevcut yapısı, iklim yönetişiminin yerelden ziyade merkezîyetçi bir denetim odağında şekillendiğini göstermektedir.

7552 sayılı Kanun'un yerel düzeyi kurgularken öngördüğü önemli unsurlardan biri, il ölçeğinde koordinasyon mekanizmalarıdır. Yerel iklim planlarının vali koordinasyonunda, ilgili kurumların katılımıyla hazırlanması yaklaşımı; uygulamada hem “bütüncül plan” üretimi açısından fırsatlar yaratmakla birlikte yerinden yönetim/yerel özerklik tartışmalarını da beraberinde getirmektedir. Ayrıca kurul yapılarında katılımın ağırlıklı olarak kamu idaresi temsilcileriyle sınırlı kalması, sivil toplum, akademi ve kent konseylerinin katılımıyla ilgili tartışma alanlarını da doğurabilmektedir.

Türkiye’de iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik yerel düzeyde başlıca araçlar olarak YİDEP (Yerel İklim Değişikliği Eylem Planı), YUSEP (Yerel Uyum Stratejisi ve Eylem Planı) ve SECAP (Sustainable Energy and Climate Action Plan – Sürdürülebilir Enerji ve İklim Eylem Planı) gibi modeller benimsenmiştir. Bu planlama çerçeveleri, sera gazı emisyonlarının azaltılması, iklim değişikliğine uyum, su yönetimi, afet risklerinin azaltılması ve enerji dönüşümünün desteklenmesi gibi başlıklarda sistematik hedefler sunmaktadır. Ancak bu modellerin başarıyla uygulanması, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesi, teknik bilgi düzeyi, finansal kaynaklara erişim durumu ve kamu-özel paydaşlar arası iş birliği gibi pek çok bileşene bağlıdır. Son yıllarda yapılan çalışmalar, bu tür planların özellikle büyükşehir ölçeğinde belirli düzeyde uygulandığını, ancak küçük ve orta ölçekli belediyelerde yeterince içselleştirilemediğini göstermektedir.³⁶

7552 sayılı İklim Kanunu uyarınca belediyeler, geleneksel faaliyet raporlarının ötesinde doğrudan iklim odaklı teknik raporlar sunmakla yükümlü kılınmıştır. Bu kapsamda yerel yönetimler, kendi sınırları içerisinde enerji tüketimi, ulaşım ve atık gibi kaynaklardan kaynaklanan sera gazı miktarlarını yıllık olarak raporlamak ve hazırlanan Yerel İklim Değişikliği Eylem Planlarındaki (YİDEP) hedeflerin gerçekleşme düzeyini iki yıllık periyotlarla İl Koordinasyon Kurulu üzerinden

³⁶ **Yılmaztürk, Aysun**, İklim Değişikliği ile Mücadele ve Uyumda Yerel Yönetimlerin Rolü: Türkiye’de Seçilmiş Büyükşehir Belediyeleri Örneği, 1. Baskı, Gaziantep 2023, s. 72.

Bakanlığa iletmek zorundadır. Raporlamaların süresinde yapılmaması veya yanlış veri beyan edilmesi durumunda ise belediyelerin Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) gelirlerinden alacağı payın kısıtlanması gibi ciddi yaptırım riskleri gündeme gelmektedir.

Bu yükümlülüklerin temel hukuki dayanağı, 7552 sayılı İklim Kanunu'nun 14. ve 17. maddeleridir. Kanunun "İzleme, Raporlama ve Doğrulama" başlıklı hükümleri uyarınca yerel yönetimlerin emisyon verilerini ulusal envanterle uyumlu hale getirmesi ifade edilmektedir. Ayrıca, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'ndaki görev tanımları, 7552 sayılı Kanun ile ilişkilendirilerek iklim eylemleri belediyelerin asli görevi haline getirilmiştir. Bu yasal çerçevenin, yerel yönetimlerin raporlama süreçlerini sadece idari bir prosedür olmaktan çıkarıp, uluslararası taahhütler ve ulusal güvenlik stratejileriyle bağlantılı hukuki bir sorumluluğa dönüştürdüğü de ayrı bir gerçekliktir.

İklim yönetişiminin başarısı, yerel aktörlerin bilimsel, teknik ve yönetsel veri üretme/analiz etme kapasitesine doğrudan bağlıdır. 7552 sayılı Kanun, ölçek ayrımı gözetmeksizin belediyelere sera gazı envanteri hazırlama, iklim risk ve kırılganlık analizleri yapma gibi ileri düzey teknik uzmanlık gerektiren görevler vermiştir. Buradaki temel yapısal engel, büyükşehir belediyeleri ile nüfusu ve bütçesi kısıtlı küçük ölçekli (ilçe ve belde) belediyeler arasındaki asimetrik kurumsal kapasite problemidir. Birkaç büyükşehir belediyesi bünyesinde "İklim Değişikliği Dairesi Başkanlığı" kurarak uzman personel istihdam edebilirken; Anadolu'daki pek çok ilçe belediyesinde çevre mühendisi dahi bulunmamaktadır. Teknik personel ve veri altyapısı eksikliği, küçük ölçekli belediyeleri bu planları dışarıdan danışmanlık firmalarına ihale yoluyla yaptırmaya zorlayacaktır. Bu durum, planların yerel katılım ve aidiyet duygusundan uzak, kopyala-yapıştır metinler haline gelmesine ve neticede uygulamaya geçemeyerek "kâğıt üstünde kalmasına" neden olacaktır.

B. İklim Değişikliği Stratejilerinin Planlama Araçları ve Mevzuat ile Bağlantısı

7552 sayılı İklim Kanunu, iklim değişikliğiyle mücadeleyi sadece bir çevre politikası olmaktan çıkarıp mekânsal planlama, stratejik yönetim ve afet yönetimiyle doğrudan ilişkilendiren bağlayıcı bir hukuki çerçeve oluşturmuştur. Yerel iklim eylem planlarının etkili olabilmesi, bu planların diğer yerel ve ulusal ile uluslarüstü planlama belgeleriyle entegrasyonuna da bağlıdır. Mekânsal planlar (imar planları), belediye stratejik planları, performans programları, yatırım programları ve afet risk azaltma planları; iklim hedefleriyle tutarlı bir bütünlük içinde ele alınmadığında, iklim

eylemleri “ayrı ve atıl bir belge” olarak kalabilecektir. Bu nedenle yerel yönetimlerin iklim risklerini mekânsal planlara gömmesi, yatırım programlarını iklim öncelikleriyle uyumlaştırması ve risk azaltma/uyum eylemlerini afet yönetimiyle bağlantılandırması önem taşımaktadır.

Yerel yönetimlerin en önemli araçları olan “yerel iklim eylem planları” ve “mekansal planlar” bütünleştirilmesine dikkat edilmelidir.³⁷ İklim Kanunu, mekânsal planlamayı iklim değişikliğine uyum sağlamanın en temel aracı olarak tanımlamaktadır. Bu yaklaşımın hukuki dayanağı, Haziran 2024’te Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’nde yapılan ve planların “iklim değişikliği kaynaklı risklere karşı dirençli” şekilde hazırlanmasını zorunlu kılan değişikliklere dayanmaktadır.

Bu çerçevede, ülke genelindeki en üst ölçekli plan olan Mekânsal Strateji Planı (MSP), sektörel kararları iklim ve çevre politikalarıyla ilişkilendirirken; alt ölçekli imar planlarının hem bu stratejilere hem de yerel iklim eylem planlarına uygun olması yasal bir şart haline getirilmiştir. Bu yasal şart, iklim değişikliğiyle mücadeleyi kağıt üstündeki bir “temenni” olmaktan çıkarıp, şehirlerin büyümesini ve betonlaşmasını sınırlandıran en sert yasal bariyere dönüştürmüştür.

İklim Kanunu, kamu idarelerinin orta ve uzun vadeli hedeflerini iklim odaklı hale getirmeyi amaçlayarak Türkiye’nin 2053 Net Sıfır emisyon taahhüdünü yasal olarak bağlayıcı bir zemine oturtmuştur. Bu doğrultuda, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanunu çerçevesinde hazırlanan 5 yıllık stratejik planların; İklim Kanunu’nda belirlenen sera gazı azaltım ve uyum hedefleriyle tam uyumlu olması, bu hedeflerin bütçelendirilmesi ve süreçlerin düzenli olarak izlenmesi yasal bir zorunluluk haline getirilmiştir. Stratejik plana konulan iklim hedeflerine bütçede pay ayrılması (bütçelendirilmesi) ve bu harcamaların iklim hedeflerine ulaşip ulaşmadığının performans göstergeleriyle izlenmesi yasal zorunluluktur.

İklim değişikliği kaynaklı sel, kuraklık ve aşırı sıcaklar gibi afetler, artık modern afet risk yönetimi süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmektedir. İklim Kanunu ile pekiştirilen hukuki entegrasyon çerçevesinde, mekânsal planlar hazırlanırken İl Afet Riski Azaltma Planları (İRAP) ve Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) bünyesindeki önlem ve önerilerin esas alınması yasal bir zorunluluktur. Bu kapsamda gerçekleştirilen risk analizleri; deprem, sel ve heyelan gibi afet türlerinin

³⁷ **Karacan, Gizem/Gökçe,** Duygu, “Local Coping With Climate Change: Integrating Climate Action Plans and Spatial Plans”, Planarch - Design and Planning Research, C. 7, S. 2, 2023, s. 181.

planlama aşamasında derinlemesine araştırılmasını ve elde edilen sonuçların imar kararlarına “sakinim planlaması” olarak yansıtılmasını zorunlu kılarak dirençli şehirleşmenin yasal altyapısını da oluşturmaktadır.

Türkiye’de TOKİ tarafından yerel yönetimlerle iş birliği içinde yürütülen kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında yukarıda yer verilen bulgular doğrultusunda yeni iklim normallerini de göz önünde bulunduran çalışmalar yapılması, Türkiye’deki konut stokunun yalnızca deprem dirençli değil, aynı zamanda iklim dirençli olmasını ve bunun için de kentsel dönüşümün stratejik bir araç olarak rol oynamasını sağlayacaktır.³⁸

IV. YEREL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANLARI (YİDEP/YİEP) AÇISINDAN KANUNA BAKIŞ

A. Planların Zorunluluğu ve Kapsamı

Yerel iklim eylem planları, yerel düzeyde iklim hedeflerinin somutlaştırıldığı temel araçlardır. Bu planların içeriğinde emisyon envanteri, azaltım hedefleri ve eylemleri ile uyum kapsamında etki-etkilenebilirlik-risk analizleri gibi bileşenlerin yer alması gerekliliği önem arz etmektedir. Planın hazırlanmasında belediyeler, il özel idaresi, ilgili kamu kurumları ve vali koordinasyonu gibi çok aktörlü bir kurgu bulunmaktadır. Uygulamada bu çok aktörlü yapı, veri paylaşımı ve yetki sınırlarının netleştirilmesi ihtiyacını da beraberinde getirebilir. Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP), mekânsal, stratejik ve afet planları arasındaki koordinasyonu sağlayan ana birleştirici araç niteliğindedir. İklim Kanunu uyarınca, her ilin bütüncül bir YİDEP hazırlaması ve bu planların en geç 31 Aralık 2027 tarihine kadar tamamlanması yine yasal bir gerekliliktir.³⁹ Vali koordinasyonunda, belediyeler ve ilgili tüm kurumların katılımıyla titizlikle hazırlanan bu planlar, il düzeyindeki tüm yatırım ve yerleşim kararlarında da belirleyici bir rol üstlenmektedir.

Yerel iklim değişikliği eylem planları; sera gazı emisyonlarının azaltımı kapsamında sera gazı emisyon envanterini, sera gazı azaltım hedefi ile eylemlerini, uyum kapsamındaki etki, etkilenebilirlik ve risk analizini, iklim değişikliğine uyum hedefleri ile eylemlerini içerecek ve her ilin bütüncül planı olacak şekilde valinin koordinasyonunda; büyükşehirlerde büyükşehir belediyesi, diğer illerde il belediyesi ve il özel

³⁸ Tuğaç, Çiğdem/Mahdızadeh Dahir, Banafsheh, “Kentlerde İklim Değişikliğiyle Mücadelede Kentsel Dönüşümün Rolü ve Türkiye İçin Yaklaşımlar”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 25, S. Özel, 2023, s. 37.

³⁹ İklim Kanunu, Kanun No. 7552, *Resmî Gazete*, Sayı: 32951 (2025).

idaresi tarafından, ilgili kurum ve kuruluşların katılımıyla hazırlanır veya hazırlattırılır.

Bu eylem planları, her beş yılda bir güncellenir. Yerel iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanması veya izlenmesi süreçlerinde, ilgili kurum ve kuruluşlar kendilerinden talep edilen belge, bilgi ve veriyi mer’i mevzuat hükümleri çerçevesinde paylaşır.⁴⁰ Bir şehirde iklimle ilgili yapılacak her şey Vali’nin gözetiminde, Belediyelerin sorumluluğunda ve tüm şehir paydaşlarının ortak aklıyla, bilimsel verilere dayanarak yasal bir plan haline getirilmelidir.

Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları, sadece birer strateji belgesi olmanın ötesinde, İzleme ve Değerlendirme Sistemi (İDEP) aracılığıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na düzenli raporlama yapılmasını gerektiren yasal bir denetim sürecine tabidir. Planların dinamik yapısını koruyan bu izleme mekanizması, yerel hedeflerin somut çıktılarını güvence altına alırken; planda yer almayan projelerin uluslararası iklim finansmanına ve yerel teşvik mekanizmalarına erişiminin kısıtlanacak olması, YİDEP’leri kentsel yatırımlar için vazgeçilmez bir mali referans noktası haline getirmektedir. Yerel planların en temel risklerinden biri, hazırlanıp onaylandıktan sonra izleme ve güncelleme mekanizmalarının işlememesi nedeniyle “raf dokümanı”na dönüşmesidir. Bu nedenle planların periyodik olarak izlenmesi, performans göstergeleriyle ölçülmesi ve güncellenmesi; yerel iklim yönetiminde kritik bir aşamadır. Ayrıca veri toplama ve raporlama kapasitesi; özellikle küçük ve orta ölçekli belediyelerde kurumsal kapasite sorunu olarak ortaya çıkabileceğinden, standardizasyon ve rehber doküman ihtiyacı artmaktadır.

Kanun, bu planların en geç 31/12/2027 tarihine kadar hazırlanması gerektiğini de Geçici Madde 2/2 ile hükme bağlamıştır.⁴¹ Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) için en büyük risk, bu belgelerin stratejik birer rehber yerine sadece yasal bir zorunluluğu yerine getirmek adına hazırlanan “statik raporlar” olarak kalmasıdır. Yerel İklim Değişikliği Eylem Planlarının (YİDEP) işlevselliğini korumak ve uygulama aşamasında atıl kalmasını önlemek amacıyla çok katmanlı bir denetim ve teşvik mekanizması kurgulanmıştır. Bu çerçevede, İzleme ve Değerlendirme Sistemi (İDEP) aracılığıyla tesis edilen sistematik izleme süreci, yerel yönetimlerin azaltım ve uyum eylemlerindeki ilerlemelerini Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na düzenli raporlamasını

⁴⁰ Güler, s. 238.

⁴¹ Göksoy Sevinçli, s. 132.

zorunlu kılarak, merkezi yönetime yerel aksaklıklara müdahale imkânı tanımaktadır. İklim verileri ve teknolojik gelişmeler ışığında planların her beş yılda bir güncellenmesi zorunluluğu, dokümanların kentin değişen demografik ve iklimsel dinamiklerine uyum sağlayan “yaşayan bir belge” niteliğini sürdürmesini sağlayacaktır.

Sürecin en somut zorlayıcı unsuru olan mali koşulluluk prensibi uyarınca, uluslararası finans kuruluşları ve ulusal fonlar, projelerin yerel iklim hedefleriyle uyumunu ön şart olarak aramaktadır. Bu durum, planda yer almayan yatırımların finansman dışı kalma riski üzerinden yerel idareleri uygulama disiplinine sevk etmektedir. Nihayetinde, planların mekânsal stratejiler ve imar planlarıyla kurduğu hukuki bağ, yerel meclis kararlarının iklim hedefleriyle çelişmesi halinde yargısal denetim ve iptal mekanizmalarını işleterek yaptırım zeminini de pekiştirmektedir.

Kanun’un getirdiği en tartışmalı idari araç, yerel iklim eylemlerinin mülki idare amirleri (Valilikler) koordinasyonunda kurulacak olan İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları vasıtasıyla yürütülmesidir. Çok düzeyli yönetim literatüründe dikey koordinasyon, merkezi ve yerel düzeylerin hiyerarşik olmayan, ağ tipi bir iş birliği içinde çalışmasını gerektirir. Ancak Türkiye’nin geleneksel merkezîyetçi idari yapısı içerisinde bu kurgu, yeni bir vesayet ilişkisine dönüşme potansiyeli taşımaktadır. Seçilmiş yerel yönetimlerin (belediyelerin) iklim stratejilerinin, atanmış mülki amirlerin (valilerin) onay ve koordinasyon süzgecine tabi kılınması, yerel özerklik ilkesini zedeleyebilecek niteliktedir. Merkezi yönetimin yerel düzey üzerindeki bu yoğun denetimi, yerel siyasetin ve yerel dinamiklerin (STK’lar, yerel halk, meslek odaları) iklim politikalarına katılım kanallarını daraltabilir. İklim krizinin yerel çözümler gerektiren doğası göz önüne alındığında; katı, hiyerarşik ve merkezîyetçi bir "koordinasyon" anlayışı, yerel yönetimlerin esnek, yenilikçi ve hızlı karar alma kabiliyetlerini felç etme riski barındırmaktadır.

B. Yerel Katılım Mekanizmalarının Süreçteki Rolü

İklim Kanunu’na bağlı ikincil mevzuatın, yeni kanun çalışmalarının ve bunlara bağlı kamu politikalarının geliştirilme sürecinde katılımcı uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu belirtmek mümkündür. Akademinin, konu üzerinde uzmanlaşmış STK’ların ve bağımsız araştırmacıların sürece dahil edilmesi, teknik eksikliklerin giderilmesini ve aksaklıkların çözülmesini kolaylaştıracaktır. Konu ile dolaylı yoldan ilgili STK’ların, meslek kuruluşlarının ve yerel yönetimlerin katılımı ise Türkiye iklim ve çevre mevzuatının halk nezdinde kabul görmesini sağlayacak ve geliştirilen politikalara meşruiyet kazandıracaktır. Bu türden katılımcı

politikaların uygulanmaması durumunda ise, dezenformasyonun ve yıkıcı eleştirilerin yaygınlaşması kaçınılmaz görünmektedir.⁴²

Yerel iklim planları, yalnızca teknik bir planlama faaliyeti değil; aynı zamanda yerel demokrasi, katılım ve sosyal kabul süreçlerini gerektiren bir yönetim aracıdır. Kent konseyleri, sivil toplum kuruluşları ve akademik kurumların planlama süreçlerine dahil edilmesi; hem planların ihtiyaç temelli kurulmasına hem de sahiplenme ve uygulama kapasitesinin artmasına katkı sunabilir. Ancak katılım mekanizmalarının asgari standartlarla zorunlu kılınmaması ve katılım eksikliğinin doğrudan yaptırıma bağlanmaması, planların demokratik meşruiyeti açısından zayıflık yaratabilecektir.

Kanun, belediyeleri belirli katılım yöntemlerini kullanmaya mecbur bırakmamakta ve katılım eksikliğini doğrudan bir idari yaptırıma bağlamamaktadır.⁴³ Belediyeler, iklim değişikliğine uyum ve emisyon azaltımı eylem planlarını hazırlamakla yükümlüdür. Kent konseyleri, bu süreçte halkın yönetime katılımını sağlayan ana platformdur; ancak kanun, konseylerin karar alma süreçlerindeki rolünü doğrudan zorunlu kılmak yerine genel bir “katılım” ilkesine dayanmaktadır.

Her ilde valilikler başkanlığında kurulan bu kurullar, yerel düzeyde çalışmaları koordine etmektedir. Ancak STK’lar, bu kurullarda ve merkezi mekanizmalarda kendilerine yeterli yer verilmediği eleştirisinde bulunmaktadır. Bazı ülkelerdeki iklim kanunlarında (örneğin Birleşik Krallık veya AB uygulamalarında) politikadan bağımsız, akademisyenlerden oluşan ve hükümete bağlayıcı tavsiyeler veren “Bilimsel Danışma Kurulları” yer almaktadır. Türkiye’nin İklim Kanunu’nda ise kararlar ve hedefler (Ulusal Katkı Beyanı vb.) daha çok bakanlıkların ve İklim Değişikliği Başkanlığı’nın idari otoritesine bırakılmış, akademinin buradaki rolü kurumsallaştırılmamış veya zayıf kalmıştır.

Kanunun ismi “İklim Kanunu” olsa da içeriğinin büyük bir kısmının teknik olarak Emisyon Ticareti Sistemi (ETS) düzenlemelerine ayrılmış olmasını ayrı bir eleştiri boyutu olarak görmek de mümkündür. Kanun’un, iklim krizini çözmekten ziyade, Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) ile olan ticari ilişkilerini korumak ve Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) nedeniyle oluşacak mali yükü yönetmek için bir “karbon piyasası” kurmaya odaklandığı düşüncesi oluşmaktadır. Gerçek bir iklim kanununda olması beklenen; tarım, su yönetimi, kuraklık, orman

⁴² Köse, s. 50.

⁴³ Göksoy Sevinçli, s. 137.

yangınları ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi “uyum” (adaptation) konularının çok yüzeysel kaldığını da yine söylemek mümkündür. Kanunun iklim krizini sadece bir “emisyon ve maliyet” sorunu olarak gördüğünü, ancak krizin toplumsal boyutunu (iklim göçleri, gıda güvenliği, hak ihlalleri) göz ardı ettiği hususlarını da hukuki risk olarak belirtmek mümkündür.

İklim Kanunu çerçevesinde yerel yönetimler; teknik altyapı ve personel yetersizliği nedeniyle yasal yükümlülükleri yerine getirememe ve bölgeler arası eşitsizliğe yol açma riskiyle karşı karşıyadır. Bu kapasite eksikliği, eylem planlarının uygulanmaması durumunda “hizmet kusuru” veya Anayasa’nın 56. maddesi kapsamındaki “sağlıklı çevrede yaşama hakkı” ihlali gerekçesiyle yerel yönetimlere karşı iklim davalarının açılmasına zemin hazırlamaktadır. Kanunda 2053 hedefi yer almasına rağmen 2030 gibi somut ara hedeflerin tanımlanmamış olması stratejik planlamada hesap verilebilirlik sorunu ve hukuki belirsizlik yaratırken, iklim uyumu odaklı kentsel planlama kararlarının (afet riski kısıtlamaları vb.) mülkiyet hakkı ile çevresel yükümlülükleri karşı karşıya getirerek yeni hukuki ihtilaflar doğurması da muhtemel olarak beklenmektedir.

V. Belediyelerin İklim Kanunu Uygulama Alanları ve Sorumlulukları

7552 sayılı İklim Kanunu’nun belirlediği ulusal hedeflerin yerelde uygulanabilmesi, belediyelerin geleneksel kentsel hizmet sunumunun ötesine geçerek, operasyonel süreçlerini iklim odaklı bir dönüşüme tabi tutmalarını zorunlu kılmaktadır. Bu çerçevede, yerel yönetimlerin uygulama alanları; kentsel altyapıdan ulaşım, atık yönetiminden enerji verimliliğine kadar geniş bir yelpazede stratejik müdahale alanlarını kapsamaktadır. 7552 sayılı Kanun ile birlikte yerel iklim eylemleri hukuki statü bakımından güçlenmekte; belediyelerin iklim politikalarında daha sistematik rol üstlenmesi için dayanak oluşmaktadır. Yerel planlama araçlarının iklim hedefleriyle uyumlaştırılması, ulusal hedeflerin yerele indirgenmesinde kurumsal bir çerçeve sunabilir. Ayrıca iklim finansmanı araçlarına erişim, belediyelerin proje üretme ve kurumsal kapasite geliştirme yönünde teşvik edici etki yaratabilecektir.

Anayasanın 125. maddesinin son fıkrasına göre, “idare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür”. Bu nedenle, idarenin kendi işlem ve eylemlerinden doğan zararı ödemek konusunda takdir yetkisi yoktur. Anayasanın 40. maddesinin son fıkrasına göre, “Kişinin, resmî görevliler tarafından vâki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır.” Ağır kusur, açık ihmal ve görev gereklerine

aykırı davranışlar rücu davasında kriter olarak alınmaktadır. Anayasanın 129. maddesinin beşinci fıkrasına göre, “Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve koşullara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.”

Anayasanın bu maddeleri, İklim Kanunu ile yerel yönetimlere yüklenen görevleri “isteğe bağlı” bir faaliyetten çıkarıp, yerine getirilmemesi halinde idarenin sorumluluğuna yol açabilecek birer anayasal ödev haline getirmektedir. Bu maddeler ışığında yerel idarelerin sorumluluklarını şöyle ifade etmek mümkündür:

- Günümüzde iklim krizinin etkileri ve getirdiği riskler (ani seller, kuraklık, aşırı yağışlar) tahmin edilebilir ve teknik olarak önlenabilir birer olgu, yani “öngörülebilir risk” niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla, İklim Kanunu ve ilgili mevzuat kapsamında belediyelere verilen “altyapıyı iklim dirençli hale getirme” ödevinin ve yukarıda zikredilen planlama süreçlerinin hiç yerine getirilmemesi, gereği gibi yerine getirilmemesi ya da geç yerine getirilmesi, idare hukuku tahtında doğrudan “hizmet kusuru” teşkil eder.
- Bu tür bir eylemsizlik veya gecikme neticesinde meydana gelecek hak ve mal kayıpları artık mücbir sebep olarak değerlendirilemez. Bu doğrultuda, Anayasa’nın 125. maddesinde yer alan “*İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür*” amir hükmü gereğince, hizmet kusuru sabit olan belediyenin ortaya çıkan zararları tazmin yükümlülüğü (tazminat sorumluluğu) anayasal bir emir olarak doğmaktadır.
- Dahası, idarenin bu kusur nedeniyle tazminat ödemek zorunda kalması durumunda, kamu kaynağının uğradığı zararın şahsileştirilmesi anayasal bir zorunluluktur. Anayasa’nın 40. ve 129. maddeleri uyarınca; iklim dirençli altyapı veya mekânsal/afet planlarının hazırlanmasında veya uygulanmasında kusuru, ihmali ya da gecikmesi bulunan kamu görevlilerine karşı rücu mekanizmasının çalıştırılması zorunludur. İdare, mahkeme kararıyla ödediği tazminatı, zarara doğrudan neden olan olayda kusuru tespit edilen ilgili kamu görevlisine kusuru oranında geri rücu etmekle yükümlüdür. Sonuç olarak; mekânsal, stratejik ve afet planlama araçları, iklim dirençli kentlerin inşasında teknik birer rehber olmanın ötesinde; idare için tazminat yükümlülüğü, kamu görevlileri için ise şahsi mali sorumluluk doğuran en temel hukuki bağlayıcı sınırları oluşturmaktadır.

▪ **İdari Dava Zorunluluğu (AY. Md. 129):** “Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.” Vatandaşlar, iklim kaynaklı bir altyapı faciasında doğrudan belediye çalışanına değil, yerel idarenin tüzel kişiliğine karşı dava açmalıdır. Bu durum yerel yönetimler için kurumsal bir risk yönetimi ve bütçe planlaması yapılmasını (iklim sigortaları veya acil durum fonları gibi) zorunlu kıldığını söylemek mümkündür.⁴⁴

A. Ulaşım Politikaları ve Emisyon Azaltımı Yönünden

Ulaşım, kent emisyonlarının önemli bir bölümünü oluşturduğundan, belediyelerin toplu taşımayı geliştirme, elektrikli ulaşımı teşvik etme, ulaşım talep yönetimi ve yaya-bisiklet altyapısını güçlendirme gibi politikaları azaltım hedefleri açısından belirleyicidir. Ulaşım yatırımlarının iklim hedefleriyle uyumlu kurgulanması, hem emisyon azaltımını hem de hava kalitesi ve kamu sağlığı faydalarını beraberinde getirebilir. Bu çerçevede, belediyelerin ulaşım master planlarını yerel iklim planlarıyla eşleştirmesi; bütçe ve yatırım kararlarının iklim hedefleriyle tutarlı olmasını sağlar. Yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadeledeki kritik rolü, 7552 sayılı Kanun’un getirdiği yükümlülüklerle birlikte hukuki bir statü kazanmış olup; bu durum, belediyelerin icraat sahasını iklim dirençliliği ve düşük karbonlu kalkınma ekseninde yeniden tanımlamayı gerektirmiştir.

İklim Kanunu ve yerel yönetimlerin sorumlulukları çerçevesinde belediyeler; karbon emisyonlarını azaltmak için toplu taşıma filolarını elektrikli araçlara dönüştürmek, raylı sistemleri genişletmek ve mikromobilité altyapılarını entegre etmekle yükümlüdür. Atık yönetiminde “Sıfır Atık” ilkeleriyle kaynağında ayrıştırma, kompost üretimi ve metan gazından enerji üretimi hedeflenirken; enerji alanında belediye tesislerinde yenilenebilir kaynakların kullanımı, aydınlatmada verimlilik ve enerji kooperatiflerinin desteklenmesi kritik önem taşımaktadır. Su yönetiminde kuraklığa karşı kayıp-kaçak oranlarının düşürülmesi, yağmur suyu hasadı ve gri suyun yeniden kullanımı sürdürülebilirliği sağlarken; kentsel altyapıda ise “Sünger Şehir” konseptiyle geçirgen yüzeylerin artırılması, yeşil koridorlar oluşturulması

⁴⁴ **Akılmaz, Bahtiyar/Sezginer, Murat/Kaya, Cemil, Türk İdare Hukuku, 19. baskı, Ankara 2025, s. 800-805.**

ve afetlere karşı dirençli projelerin hayata geçirilmesi uyum sürecinin temelini oluşturmaktadır.

B. Atık Yönetimi, Metan Kontrolü ve Döngüsel Ekonomi Yönünden

Atık yönetimi, özellikle metan emisyonları üzerinden iklim politikalarının kritik başlıklarından biridir. Düzenli depolama sahalarında metan yakalama ve enerji üretimi, organik atıkların ayrı toplanması ve kompost/geri kazanım uygulamaları; yerel düzeyde somut azaltım araçlarıdır. Ayrıca döngüsel ekonomi yaklaşımı, belediyelerin atık yönetimini yalnızca bertaraf odaklı değil; önleme, yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım eksenine taşınmasını gerektirir.

Kanun'un 5. maddesi, enerji verimliliği ve yenilenebilir enerji kullanımı gibi azaltım önlemlerini kurum ve kuruluşların yükümlülükleri arasında saymaktadır. Buna göre, yerel yönetimlere, kendi binalarında ve hizmetlerinde enerji verimliliğini artırmaya yönelik somut hedefler belirlemede yükümlülük verilebilir (m. 5/4). Toplu taşıma filosunun elektrikli veya hibrit araçlara dönüştürülmesi, belediye hizmetlerinde yenilenebilir enerji kullanımının yaygınlaştırılması (örn. belediye binalarına güneş panelleri kurulumu) ve yerel düzeyde enerji denetimlerinin artırılması⁴⁵ Kanun'un getireceği temel değişikliklerdendir. Kanun'un 5. maddesi, "sıfır atık sisteminin kurulması, uygulanması ve izlenmesiyle" ilgili de yükümlülük getirmektedir. Dolayısıyla, atık azaltımı, geri dönüşüm oranlarının artırılması ve atık enerjisi üretimini teşvik etmeye yönelik yerel hedefler koymak da yerel yönetimlerin sorumluluğundadır (m. 5/4).⁴⁶ Bu metin, İklim Kanunu'nun belediyelere yüklediği sorumlulukların felsefi ve teknik temelini özetlemektedir. Atık yönetimi artık sadece bir çöp toplama hizmeti değil, metan emisyonlarının kontrolü aracılığıyla doğrudan bir iklim azaltım (mitigasyon) stratejisidir. Belediyelerin döngüsel ekonomi modeline geçerek atığı bertaraf etmek yerine ekonomik bir kaynak olarak konumlandırması, yerel yönetimlerin iklim eylem planlarındaki en ölçülebilir başarı kriterlerinden biri olacaktır.

C. Belediye Enerji Yönetimi ve Yenilenebilir Enerji Uygulamaları Yönünden

Belediyeler; hizmet binaları, arıtma tesisleri, sokak aydınlatması, belediye iştirakleri ve toplu taşıma sistemleri üzerinden önemli bir enerji

⁴⁵ OECD, "Climate Change Mitigation: What Do We Do?", OECD, OECD Publishing, 17 Aralık 2008, <https://doi.org/10.1787/9789264059610-en>. e.t.04.05.2026.

⁴⁶ Göksoy Sevinçli, s. 134.

tüketicisidir. Bu nedenle enerji verimliliği yatırımları, yenilenebilir enerji projeleri ve belediye karbon ayak izinin azaltılması, yerel iklim politikasının çekirdek alanlarından biridir. Uygulamada yenilenebilir enerji kurumlarının finansmanı, izin süreçleri ve teknik kapasite; yerel yönetimlerin performansını doğrudan etkileyebilir.

Belediyeler; hizmet binaları, arıtma tesisleri, sokak aydınlatması, belediye iştirakleri ve toplu taşıma sistemleri üzerinden önemli bir enerji tüketicisi oldukları için enerji verimliliği yatırımları, yenilenebilir enerji projeleri ve karbon ayak izinin azaltılması yerel iklim politikasının çekirdek alanlarını oluşturmaktadır. Uygulama aşamasında yenilenebilir enerji kurumlarının finansmanı, karmaşık izin süreçleri ve teknik kapasite yetersizliği, yerel yönetimlerin bu alandaki performansını ve iklim hedeflerine ulaşma hızını doğrudan etkileyen temel belirleyicilerdir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, belediyelere çevre ve enerji konularında yetki verse de; yenilenebilir enerji tesisleri (GES, RES) için Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’ndan lisans/izin alma süreçleri ve mülkiyet hukuku (mera vasfı, imar planı değişiklikleri) belediyelerin karşısına ciddi birer “bürokratik hukuki risk” olarak çıkmaktadır.

Enerji verimliliği veya atık yönetimi taahhütlerinin (İl/İlçe İklim Eylem Planları) yerine getirilmemesi, ileride yerel yönetimler için idarenin kusura dayalı hizmet kusuru” davalarına konu olabilir. Özellikle iklim değişikliğine bağlı afetlerde (sel, taşkın), altyapının iklim uyumlu hale getirilmemiş olması belediyenin tazminat sorumluluğunu doğurabilir. Enerji Performans Sözleşmeleri (EPS) gibi yenilikçi finansman modelleri, Türkiye’de henüz yeni bir hukuki zemin üzerindedir. Belediyelerin uzun vadeli borçlanmaları veya özel sektörle yapacakları kâr paylaşımı modelleri, Sayıştay denetimi ve Kamu İhale Kanunu açısından titizlikle kurgulanmalıdır; aksi halde “kamu zararı” iddiaları hukuki bir risk olarak belirmektedir. İklim Kanunu’nun vurguladığı “şeffaflık” ilkesi gereği, belediyelerin emisyon verilerini ve harcamalarını halka açık paylaşmaması, bilgi edinme hakkı ve katılım hakkı ihlali gerekçesiyle idari davalara konu edilebilir.

D. Su Yönetimi ve Kuraklık Riski Yönünden

Kuraklık ve su stresi, iklim değişikliğinin yerel ölçekte en ağır sonuçlarından biridir. Belediyeler açısından su kayıp-kaçak oranlarının düşürülmesi, yağmur suyu hasadı, gri su kullanımı, altyapı dayanıklılığı ve havza ölçeğiyle uyumlu su yönetimi; uyum politikalarının merkezinde yer alır.

Kanun'un 6. maddesi, "iklim değişikliğinin etkilerine karşı su kaynaklarının etkin yönetimini sağlamak üzere planlama araçları, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca hazırlanır ve uygulanır" hükmünü içermektedir (m. 6/4). Bu hüküm doğrultusunda, ilgili kamu kurum ve kuruluşları; hazırlayacakları havza yönetim planları, stratejik planlar, imar yönetmelikleri ve alt yapı projeleri aracılığıyla; su tasarrufu uygulamalarının hayata geçirilmesini, yağmur suyu hasadının yaygınlaştırılmasını, atık suyun arıtılması ve yeniden kullanılmasını ve su altyapısının iklim değişikliğinin etkilerine karşı güçlendirilmesini uygulamada birer yasal yükümlölük haline getirebilir. Bu tedbirler, kentsel su güvenliğinin sağlanmasında merkezi rol oynayacaktır. Kanun'un genel yaklaşımı ve özellikle iklim değişikliğine uyum faaliyetlerini düzenleyen 6. maddesi uyarınca, kentsel sürdürülebilirlik ve dirençlilik hedefleri doğrultusunda mekânsal planlama süreçlerine, iklim risk değerlendirmelerinin entegrasyonu açısından önem arz etmektedir.

6. maddenin üçüncü fıkrası, "İlgili kamu kurum ve kuruluşları ulusal ve yerel ölçekte iklim değişikliğine uyumla ilgili planlama araçları ile etkilenebilirlik ve risk analizlerini; hazırlamak, hazırlatmak, hazırlanan bu araçları ve analizleri yatırım ve planlama faaliyetlerinde göz önünde bulundurmak ve bunları uygulamakla yükümlüdür" hükmüyle bu entegrasyonun yasal temelini oluşturmaktadır. Kanunun tanımlar bölümünde yer alan planlama araçları tanımı da bu kapsamda, "kurum ve kuruluşlarca hazırlanan ve iklim değişikliği ile mücadelede doğrudan ya da dolaylı olarak katkı sağlayan plan, program, strateji, eylem planı ve sair politika belgelerini" içermektedir.⁴⁷ Yerel yönetimler, iklim değişikliğinden kaynaklanan afet risklerini değerlendirmek, risk haritaları oluşturmak, erken uyarı sistemleri kurmak ve afet yönetim planlarını iklim senaryolarına göre güncellemekle yükümlü olabilir.

Kanun'un 6. maddesi, "İklim değişikliğine bağlı afetlerin neden olduğu kayıp ve zararların azaltılması amacıyla risk değerlendirme, izleme, bilgilendirme ve erken uyarı sistemleri; bütünleşik afet yönetimi esas alınarak geliştirilir" hükmüyle bu sorumluluğu desteklemektedir (m. 6/7).⁴⁸ Kanun metnindeki "hazırlanır ve uygulanır" ifadesi emredici bir hükümdür. Belediyelerin su kayıp-kaçaklarını azaltmaması veya yağmur suyu hasadı gibi sistemleri kurmaması, gelecekte yaşanacak bir su krizinde "idarenin pozitif yükümlölüğünü yerine getirmemesi" nedeniyle *hizmet kusuru* sayılabilir ve tazminat davalarına konu olabilir.

⁴⁷ 7552 Sayılı İklim Kanunu, T.C. Resmî Gazete (2025), m. 2/v.

⁴⁸ **Göksoy Sevinçli**, s.134.

Suyun “etkin yönetimi” için büyükşehir belediyeleri, su ve kanalizasyon idareleri (İSKİ, ASKİ vb.) ve Tarım ve Orman Bakanlığı (Su Yönetimi Genel Müdürlüğü) arasında çok katmanlı bir sorumluluk doğurur. Eşgüdüm eksikliği durumunda, yetki karmaşasından doğan hukuki boşluklar “sorumluluğun yayılması” riskini taşır. Su kaynaklarının etkin yönetimi hükmü, Anayasa’nın 56. maddesindeki (Sağlıklı çevrede yaşama hakkı) devletin ödevlerini somutlaştırır. Belediyelerin su stresini yönetememesi, temel bir insan hakkı olan “suya erişim hakkı” ihlali üzerinden Anayasa Mahkemesi’ne bireysel başvuru yolunu açabilecektir.

E. Kentsel Altyapının ve Dönüşümün İklim Dayanıklı Hale Getirilmesi

Günümüzde küresel iklim krizinin kentsel alanlar üzerindeki baskısı artarken, şehirlerin bu dinamik süreç karşısında ayakta kalabilmesi, geleneksel mühendislik çözümlerinin ötesinde bütüncül bir yapısal ve mekânsal dönüşümü zorunlu kılmaktadır. İmar, su ve kanalizasyon, yağmur suyu uzaklaştırma, yol ve köprü altyapısı, kıyı alanlarının korunması gibi hizmetler; iklim riskleri karşısında yeniden değerlendirilmelidir.

Özellikle ani yağışlarda taşkın riski, altyapı sistemlerinin kapasite yetersizliği ve yaşanan altyapının kırılganlığı, belediyelerin uyum yatırımlarını önceliklendirmesini gerektirir. Bu bağlamda sayısallaştırma, sensör/izleme sistemleri ve erken uyarı altyapıları; uyum kapasitesini artıracak araçlardır. İklim Kanunu ve idare hukuku perspektifinden bu durum, belediyeler için “geleneksel belediyeçilikten iklim dirençli belediyeçiliğe” geçişin hukuki zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Geçmişte “mücbir sebep”⁴⁹ (beklenmedik doğa olayı) sayılan aşırı yağış ve taşkınlar, artık iklim projeksiyonları sayesinde “öngörülebilir” kabul edilmektedir. Dolayısıyla, sensör ve erken uyarı sistemlerini kurmayan veya altyapısını bu verilere göre güncellemeyen ve hazırlamayan bir belediye, yaşanacak bir afette “öngörülebilir riske karşı önlem almadığı” gerekçesiyle “ağır hizmet kusuru” ile tam yargı davalarıyla karşı karşıya kalabilecektir.

■ Mücbir sebebin aşağıdaki özelliklere sahip olduğundan bahsedilebilecek olup bu özelliklerin kümülatif bir şekilde bulunması gerekmektedir. Bir olayın mücbir sebep teşkil edebilmesi için zarar yol açan olayın idarenin faaliyetinden kaynaklanmaması gerekmektedir. Diğer

⁴⁹ Danıştay 12. Daire, 18.06.1975, E.1972/2721, K.1975/1343, (Nakleden: Kozanoğlu, G. Türk İdare Hukukunda Doğal Afetler Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu)

bir ifade ile olayın, idarenin iradesi dışında olması gerekmektedir. (Dışsallık)

▪ Söz konusu olayın öngörülemez bir olay olması gerekmektedir. Buna karşılık daha önceden tahmin edilebilen olaylar mücbir sebep teşkil etmeyecektir. (Öngörülemezlik)

▪ Ayrıca söz konusu bu olayın karşı konulamaz bir olay olması gerekmektedir. Burada ancak çok ağır sonuçlara yol açan, olağanüstü şiddet ve yoğunlukta olan olaylar önlenemez niteliktedir. (Önlenemezlik).⁵⁰

Veri temelli yönetim anlayışı kapsamında sayısallaştırma ve izleme sistemlerinden elde edilen veriler, teknik birer araç olmanın ötesinde, olası hukuki ihtilaflarda belediyelerin “üzerine düşen dikkat ve özen yükümlülüğünü” yerine getirip getirmediğini belirleyen temel delil niteliği taşımaktadır. Özellikle kentsel altyapı ve kıyı alanlarının korunması amacıyla uygulanan yapı yasakları veya mülkiyet kısıtlamalarının doğurabileceği tazminat risklerine karşı, bu kararların İklim Kanunu’nun uyum düzenlemeleri ve bilimsel veri izleme sistemlerine dayandırılması; idarenin müdahalelerini “kamu yararı ve toplum güvenliği” temelinde meşrulaştırarak hukuki ispat sürecini güçlendirmektedir.

Kentsel dönüşüm olgusu; esasen kentlerin doğasından kaynaklanan bir gerçekliktir. Kentsel dönüşüm, tarihsel süreç içinde savaşlar, göçler, iklim şartları, afetler nedeniyle gerçekleştirilmiştir. Kentsel dönüşüm kavramının kapsamı da zamanla gelişmiştir ve günümüzde kentsel alanlarda binaların yanı sıra, fiziksel altyapıların ve diğer unsurların da dönüşümünü içermektedir. Kentsel dönüşüm süreçleri çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları olan çok disiplinli süreçler haline gelmiştir ve bu süreçler içinde yalnızca mimarlar ve inşaat mühendislerinin değil, şehir plancılarının, sosyologların, ekonomistlerin ve daha pek çok meslek disiplininin rol almasının önemli bir gereksinim olduğu görülmektedir.⁵¹

İklim Odaklı Kentsel Dönüşüm, yapıların sadece deprem gibi fiziksel afetlere karşı güçlendirilmesini değil, aynı zamanda iklim değişikliğinin etkilerine (aşırı sıcaklar, sel, kuraklık) karşı dirençli ve düşük karbonlu hale getirilmesini amaçlayan bütüncül bir modeldir.⁵²

⁵⁰ **Gözler, Kemal/Kaplan, Gürsel, İdare Hukuku Dersleri**, 26. baskı, Bursa 2024, s. 467.

⁵¹ Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı & İbank. Kentsel dönüşüm çalıştay sonuç raporu: Şehir için gelecek. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, (2014). <https://csb.gov.tr/> e.t.01.02.2026.

⁵² 5393 sayılı Belediye Kanunu: Madde 73- (Değişik: 17/6/2010-5998/1 md.)

Türkiye’de bu süreç, 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun ile 2025 yılında yürürlüğe giren 7552 sayılı İklim Kanunu arasındaki entegrasyonla şekillenecektir. İklim odaklı dönüşüm, binaları birer koruma kalkanına dönüştürerek; yalıtım standartlarının yükseltilmesi, çatı tipi güneş panelleri ve merkezi enerji yönetimiyle karbon ayak izini azaltmayı, yeşil koridorlarla kentsel dirençliliği arttırmayı, inşaat atıklarının geri kazanımı ve gri su altyapılarının zorunlu kılınmasıyla da döngüsel ekonomiyi iklim hedeflerinin merkezine yerleştirmeyi amaçlayan bütüncül bir modeldir.

Yeşil altyapı sistemleri, kentsel alanlarda iklim değişikliğiyle mücadelede hem azaltım (mitigasyon) hem de uyum (adaptasyon) stratejilerini eş zamanlı olarak hayata geçiren bütüncül ve doğa temelli bir planlama aracıdır. Yeşil koridorlar, entegre park sistemleri, ağaçlandırma faaliyetleri ve geçirgen yüzey tasarımları; kentsel ısı adası etkisinin hafifletilmesi, etkin yağmur suyu yönetimi ve biyolojik çeşitliliğin restorasyonu gibi ekolojik açıdan çoklu faydalar (co-benefits) üretmektedir. Bu çevresel kazanımların yanı sıra süreç, iklim adaleti perspektifinden incelendiğinde; yeşil alanlara erişimde fırsat eşitliğinin sağlanması, sosyo-ekonomik açıdan kırılgan grupların çevresel risklere karşı korunması ve kentsel sağlık eşitsizliklerinin minimize edilmesi noktasında da kritik bir sosyo-mekânsal işleve sahiptir.

F. Stratejik Planlama, Denetim ve Kurumsal Kapasiteler Hakkında

7552 sayılı İklim Kanunu’nun yerel yönetimlere etkisi, yalnızca belirli eylemlerin yapılmasını değil; belediyelerin stratejik yönetim araçlarının iklim hedefleriyle uyumlu hale getirilmesini de gerektirir. Stratejik plan, performans programı ve yatırım programlarının iklim hedefleri ile uyumlu olması, iklim eylemlerinin kurumsal öncelik haline gelmesini sağlar. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerinin ilçe belediyeleri

Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan edilebilmesi için yukarıda sayılan hususlardan birinin veya birkaçının gerçekleşmesi ve bu alanın belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması şarttır. Ancak, kamunun mülkiyetinde veya kullanımında olan yerlerde kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı ilan edilebilmesi ve uygulama yapılabilmesi için ilgili belediyenin talebi ve Cumhurbaşkanınca bu yönde karar alınması şarttır. www.mevzuat.gov.tr. e.t.02.05.2026.

üzerinde koordinasyon ve denetim kapasitesi, yerel iklim politikalarının il ölçeğinde bütüncül uygulanması bakımından kritik bir işlev görebilir. Ayrıca belediyeler bünyesinde “İklim Değişikliği ve Sıfır Atık” benzeri birimlerin kurulmasını, uzman personel istihdamını ve veri yönetimi kapasitesinin geliştirilmesini; uygulamanın başarısı açısından zorunlu görülebilecek kurumsal adımlar olarak ifade etmek mümkündür.

İklim eylemlerinin retorik bir düzlemde operasyonel bir düzleme aktarılması, yerel yönetimlerin temel stratejik yönetim araçlarının iklim hedefleriyle uyumlu hale getirilmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda, stratejik planlarda yer alan misyon ve vizyon tanımlarının “iklim dirençliliği” aksında yeniden kurgulanması, kurumsal önceliklerin bu yönde şekillenmesi açısından kritiktir. Özellikle “Yeşil Bütçeleme” uygulamaları aracılığıyla, performans programlarında iklim değişikliğiyle mücadelede ayrılan finansal kaynakların netleştirilmesi ve kamu yatırımlarının “iklim riski analizi” süzgecinden geçirilmesi, mali disiplinin çevresel sürdürülebilirlik ilkeleriyle bütünleşmesini sağlayacaktır.

İklim politikalarının il ölçeğinde bütüncül ve etkin bir şekilde uygulanabilmesi, büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki dikey entegrasyonun güçlendirilmesine bağlıdır. Büyükşehir belediyelerinin, ilçe belediyeleri tarafından hazırlanan Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) üzerinde üstlendiği rehberlik ve denetim rolü, kaynak mükerreri yetini önleme ve politika birliği sağlama noktasında stratejik bir öneme sahiptir. Bu süreçte, il genelinde ortak veri setlerinin oluşturulması, emisyon envanterlerinin paylaşılması ve metodolojik standartların belirlenmesi, yerel iklim yönetişiminin bilimsel ve rasyonel bir zeminde yürütülmesini mümkün kılacaktır.

İklim Kanunu’nun öngördüğü yükümlülüklerin yerine getirilmesi, belediyeler bünyesinde yalnızca idari bir değişiklik değil, derinlikli bir kurumsal kapasite inşasını zorunlu kılmaktadır. İklim Değişikliği ve Sıfır Atık müdürlükleri gibi ihtisas birimlerinin kurulması, kurumsal teknik hafızanın korunması ve sürekliliği açısından temel bir adımdır. Bu birimlerin çevre mühendisliğinin ötesinde; şehir plancıları, ekonomistler ve veri bilimcilerden oluşan multidisipliner bir kadro yapısıyla desteklenmesi, emisyon takibi ve raporlama gibi karmaşık veri yönetimi süreçlerinin etkinliğini artırarak uygulamanın başarısını garanti altına alacaktır.

Yerel yönetimlerin iklim dostu kentsel dönüşüm projelerini hayata geçirebilmeleri, uluslararası finansman mekanizmalarına erişim kapasiteleriyle doğrudan ilişkilidir. İklim Kanunu ile tam uyumlu ve bilimsel verilere dayalı olarak hazırlanan stratejik belgeler, Yeşil İklim

Fonu (GCF) veya Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) gibi kuruluşlar nezdinde belediyelerin kredibilitesini artıran stratejik birer teminat niteliği taşımaktadır. Bu kurumsal dönüşüm, belediyelerin geleneksel hizmet sağlayıcı rolünden sıyrılarak, uluslararası standartlarda “dirençli ve yaşanabilir kentlerin mimarı” konumuna yükselmesini sağlayacak temel eşittir.

7552 sayılı İklim Kanunu çerçevesinde denetim mekanizması, geleneksel belediye denetiminden farklı olarak performans, veri doğruluğu ve plan uyumu odaklı yeni bir katman kazanmaktadır. Bu süreçte denetimi üç ana başlıkta ele almak mümkündür.

1. Yerel İdari Vesayet ve Koordinasyon Denetimi

Büyükşehir belediyeleri, ilçe belediyeleri üzerinde “yerel idari vesayet” benzeri bir koordinasyon ve denetim yetkisine sahiptir.⁵³

■ **Plan Uyumu:** İlçe belediyelerinin hazırlayacağı Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP), büyükşehirin il ölçeğindeki bütüncül stratejisine uyumlu olmak zorundadır. Büyükşehir, bu planların uygulanmasını izleyerek kaynakların verimli kullanımını denetler.

■ **Hiyerarşik Kontrol:** Büyükşehirler, alt kademe belediyeler arasında hizmet birliği ve iklim hedeflerine eşgüdümlü katılımı sağlamakla yükümlüdür.

Kanun, “izleme, raporlama ve doğrulama” (MRV) süreçlerini merkezi bir zorunluluk haline getirmiştir.

A. İklim Değişikliği Başkanlığı’nın Rolü

■ 29 Ekim 2021 tarihinde kurulmuş olup 7552 sayılı İklim Kanunu ile Türkiye’nin 2053 net sıfır emisyon hedefi doğrultusunda en yetkili icraat ve koordinasyon merkezi haline getirilmiştir (İklim Kanunu, m. 4). Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’na bağlı olarak çalışan başkanlık, 2026 yılı itibarıyla pilot aşamasına geçen Emisyon Ticaret Sistemi’nin (ETS) yönetiminden sorumludur.

- Kanunun uygulanmasından sorumlu ana kurumdur.
- Emisyon izni, izleme, raporlama ve doğrulama süreçlerini yönetir.
- Ulusal iklim stratejilerini koordine eder, ETS’nin kurulmasını sağlar.
- Karbon piyasalarına ilişkin düzenlemeleri yapar.

⁵³ **Başkaya,** Ali, “Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri Arasındaki Yerel İdari Vesayet İlişkisi ve İmar Denetimi Örneği”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 120, 2016, s. 14.

- Karbon fiyatlandırması ve veri yönetiminde yetkilidir.

B. Karbon Piyasası Kurulu'nun Rolü

▪ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı başkanlığında toplanmaktadır. Üyeleri arasında ilgili bakanlıkların (Enerji, Hazine, Sanayi, Ticaret vb.) bakan yardımcıları, EPDK Başkanı, SPK Başkanı ve İklim Değişikliği Başkanı yer almaktadır.

▪ Temel Görevleri: Türkiye'nin Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve uluslararası karbon piyasalarına yönelik üst düzey politikaları belirlemek, ulusal tahsisat planlarını onaylamak ve emisyon azaltım hedefleri doğrultusunda stratejik kararlar almakla görevlidir. (İklim Kanunu, m. 7).

- ETS piyasası ile ilgili temel politika ve kararları belirler.
- Tahsisat planlarını onaylar, ücretsiz tahsisat oranlarını belirler.
- Piyasa kuralları ve işleyişine ilişkin kararlar alır⁵⁴.

2. Teknik ve Veri Odaklı Denetim

▪ İklim Değişikliği Başkanlığı Denetimi: Belediyelerin emisyon envanterleri ve raporlamaları üzerindeki asıl denetim yetkisi İklim Değişikliği Başkanlığı'ndadır. Yanıltıcı beyanda bulunan veya veri sağlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen kurumlara idari para cezaları öngörülmektedir (İklim Kanunu, 2021, m. 14).

▪ İl Koordinasyon Kurulları: Valilik bünyesinde kurulan İl İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulları, yerel düzeydeki uygulama süreçlerini takip ederek bir nevi yerel izleme mekanizması işlevi görür.

3. Mali Denetim ve Uygunluk Denetimi

▪ İklim hedefleri artık Sayıştay ve iç denetim mekanizmalarının da radarındadır.

▪ Yeşil Denetim: Belediye harcamalarının stratejik planlardaki iklim hedefleriyle örtüşüp örtüşmediği, performans denetiminin bir parçası haline gelmektedir.

▪ Yaptırım Mekanizması: Kanun'un 14. maddesi, belirlenen yükümlülüklerle uymayan projeler ve kurumlar için ciddi mali yaptırımlar tanımlar; bu da denetimin caydırıcılık boyutunu güçlendirir.

İklim Kanunu'nun yerel yönetimlere yüklediği sorumlulukların hayata geçirilmesi, belediyeler bünyesinde kapsamlı bir kurumsal kapasite inşasını zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, "İklim Değişikliği ve Sıfır Atık" gibi müdürlüklerin ihdası, sadece idari bir gereklilik değil; yerel

⁵⁴ Saldıraner, s. 36.

iklim politikalarının sürdürülebilirliğini sağlayan bir “teknik hafıza” oluşturma adımıdır. Kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi süreci; çevre mühendisliğinin ötesinde şehir plancıları, ekonomistler ve veri analistlerinden oluşan multidisipliner bir uzman kadronun istihdamını, emisyon envanterlerinin dijitalizasyonunu ve yerel verilerin merkezi sistemlerle entegrasyonunu kapsamaktadır. Bu dönüşüm, belediyelerin iklim krizine karşı proaktif stratejiler geliştirme ve uygulama kabiliyetini doğrudan belirleyen temel unsurdur.

VI. FİNANSMAN AÇISINDAN KANUNUN BELEDİYE BÜTÇESİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

A. Kanunun Finansman Mantığı: Yeşil Taksonomi ve Finansal Araçlar

Kanun, yerel yönetimlerin iklim değişikliğiyle mücadele (azaltım ve uyum) kapasitesini artırmak için mali yükümlülükler ve fırsatlar getirir. Belediyelerin taksonomiye uygun projeleri, uluslararası kalkınma bankalarından ve ETS fonlarından destek alma konusunda öncelikli hale gelir.

Yerel iklim eylemlerinin uygulanabilirliği, büyük ölçüde finansman kapasitesine bağlıdır. İklim finansmanı; belediyelerin yatırım projelerini “bankalanabilir” hale getirmesini, proje döngüsü yönetimi ve raporlama kapasitesini geliştirmesini gerektirir. Yeşil tahvil, sürdürülebilir finansman araçları, kredi mekanizmaları ve hibeler; özellikle altyapı uyumu ve enerji dönüşümü yatırımları için önem taşır. Türkiye İklim Kanunu’nun finansman mantığı, ekonomik faaliyetleri çevresel etkilerine göre standart bir dille sınıflandıran Yeşil Taksonomi üzerine kuruludur. Bu yapı, sürdürülebilir yatırımların teşvik edilmesini ve “yeşile boyama” (greenwashing) riskinin önlenmesini amaçlar.

Kanun, yerel yönetimlerin iklim projeleri için ulusal ve uluslararası fonlara erişimini kolaylaştıracak mekanizmalar sunabilir. Kanun’un 8. maddesi, “finansal araçlara ilişkin esaslar” başlığı altında, “iklim finansmanı ve iklim değişikliğiyle mücadele teşviki kaynaklarının geliştirilmesi, kullanılması” ve “yeşil ve sürdürülebilir sermaye piyasası araçlarının, banka finansmanının ve diğer finansman araçlarının teşvik edilmesi” gibi unsurları içermektedir (m. 8/1). Yeşil tahviller, uluslararası kalkınma bankalarından krediler, hibe programları ve karbon piyasalarından elde edilecek gelirler, yerel yönetimlerin iklim eylemlerini finanse etmelerinde önemli rol oynayabilir (World Bank, 2025). Bu bağlamda, Küresel Çevre Fonu (GEF) veya Yeşil İklim Fonu (GCF) gibi uluslararası finansman mekanizmalarına erişimde yerel projelerin

önceliklendirilmesi önem taşıyacaktır. Kanun, yerel yönetim personelinin iklim değişikliği, iklim hukuku ve iklim finansmanı konularında eğitimini ve kapasite gelişimini teşvik edebilir. Kanun'un 8. maddesi, "kapasite geliştirme araçlarına ilişkin esaslar" başlığı altında, kamuoyu farkındalığının artırılması, eğitim ve bilinçlendirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini ve yeşil iş gücünün yetiştirilmesi için çalışmalar yapılmasını hükme bağlamaktadır (m. 8/3).⁵⁵ İklim değişikliği politikalarının yerel yönetimlerin örgütsel ve finansal açıdan desteklenmesi ile gerçekleşeceğini ileri sürmektedir.⁵⁶ Çok düzeyli yönetim teorisi, alt düzeydeki aktörlere sorumluluk devredilirken bu sorumlulukların mali kaynaklarla desteklenmesi (mali yerelleşme) gerektiğini savunur. Ancak 7552 sayılı Kanun, belediyelere Yerel İklim Eylem Planları (YİDEP) hazırlama ve uygulama gibi maliyeti yüksek yapısal yükümlülükler yüklerken, bu görevlerin nasıl finanse edileceğine dair somut bir "Yerel İklim Finansmanı" modeli sunmamaktadır.

Mevcut durumda, Türkiye'deki belediyelerin büyük bir kısmı öz gelirlerinin yetersizliği ve merkezi idare paylarına olan aşırı bağımlılık nedeniyle kronik bütçe açıklarıyla karşı karşıyadır. Kanunun öngördüğü azaltım ve uyum yatırımları (örneğin akıllı ulaşım ağları, yenilenebilir enerji entegrasyonu, altyapı modernizasyonu) çok ciddi sermaye yoğun yatırımlardır. Ulusal Emisyon Ticaret Sistemi'nden (ETS) elde edilecek gelirlerin veya İklim Değişikliği Başkanlığı fonlarının yerel yönetimlere hangi oranda ve nasıl aktarılacağı muğlaktır. Dolayısıyla, yeşil tahvil veya uluslararası iklim fonlarına doğrudan erişim becerisi olmayan yerel idareler için kanunun getirdiği mali yükümlülükler, sürdürülemez bir finansal bütçe baskısı yaratma riski taşımaktadır. Uygulama başarısını sınırlayabilecek riskler arasında; vali koordinasyonu üzerinden merkezileşme tartışmaları, katılım mekanizmalarının asgari standartlara bağlanmaması, yerel yönetim gelirlerinde iklim yükümlülükleriyle paralel artış olmaması ve küçük belediyelerde veri/raporlama kapasitesinin yetersizliğini saymak mümkündür.

Kanunda özellikle yerel yönetimlere, iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında yerel iklim değişikliği eylem planlarının hazırlanması sürecinde belirgin görev ve sorumluluklar yüklenmiştir. Ancak bu yeni yükümlülüklerin öngörülmesine karşın, yerel yönetimlerin gelirlerinde herhangi bir artış veya yeni bir finansman kalemi için kurumsal bir zemin

⁵⁵ Göksoy Sevinçli, s. 135.

⁵⁶ Güler, s. 225.

oluşturulmamıştır.⁵⁷ Yerel iklim planlarının içeriği, metodolojisi, izleme göstergeleri, raporlama standartları ve kurumlar arası veri paylaşım usulleri bakımından ikincil düzenlemeler ve uygulama rehberleri belirleyici olacaktır. Bu rehberler; belediyeler arasında uygulama birliğini artırabilir, kapasitesi sınırlı belediyeler için standardizasyon sağlayabilir ve finansmana erişim süreçlerini kolaylaştırabilir.

B. Emisyon Ticaret Sistemi Gelirlerinin Belediyelere Etkisi

Emisyon ticaret sistemi (ETS) ve piyasa temelli mekanizmalar, iklim politikasının önemli bir bileşeni olarak öne çıkmaktadır. Bununla birlikte yerel yönetimler açısından temel tartışma; ETS gelirlerinin belediyelere doğrudan bir pay olarak mı yansıtacağı, yoksa merkezi idare tarafından program bazlı hibe/transer mekanizmaları üzerinden mi kullanılacağıdır. Bu belirsizlik, belediyelerin orta-uzun vadeli yatırım planlamasında öngörülebilirlik sorununa neden olabilir ve ikincil düzenlemelerin önemini artırmaktadır.

Türkiye'nin 7552 sayılı İklim Kanunu ve TR ETS Yönetmelik Taslağı ile attığı adımlar, hem AB ile ticari entegrasyonun sürdürülmesi hem de 2053 net sıfır hedefinin hukuken ve kurumsal olarak desteklenmesi bakımından kritik bir eşik teşkil etmektedir. Sistemin çevresel bütünlüğü için, bilimsel temelli ve mutlak azaltım hedefleyen bir üst sınıra geçilmesi önerilmektedir. Elde edilecek gelirlerin genel bütçeye aktarılması yerine, doğrudan dekarbonizasyon projelerine aktarılması, sistemin çifte kazanç (double dividend) sağlamasına olanak tanıyacağı öngörülmektedir.⁵⁸

Kanunun iklim kriziyle mücadeleyi Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) gibi piyasa temelli mekanizmalar üzerine inşa etmesi de bu uyum sağlama çalışmasının bir sonucudur.⁵⁹ “Kirleten öder” ilkesiyle çalışan ETS, emisyon izinlerinin satışından elde edilen gelirleri doğrudan iklim eylemlerinin finansmanına aktarmaktadır. Bu gelirlerin bir kısmının adil geçiş süreçleri ve yerel yönetim projeleri için kullanılması öngörülmektedir. Taksonomiyle uyumlu projelere yönelik yeşil tahviller, sürdürülebilirlik bağlantılı krediler ve ESG (Çevresel, Sosyal, Yönetişim) fonları gibi araçların kullanımı teşvik edilir. Bu sayede özellikle

⁵⁷ **Güler**, s. 242.

⁵⁸ **Hondur**, Ayşe, “Emisyon Ticaret Sistemi ve Türkiye: Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmelik Taslağı Üzerine Değerlendirme”, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 8, S 2, 2025, s. 85-108.

⁵⁹ **Köse**, s. 50.

uluslararası sermayenin Türkiye’deki yeşil dönüşüm projelerine çekilmesi hedeflenmektedir.

Emisyon Ticaret Sistemi (ETS) ve karbon fiyatlandırması sonucu elde edilecek kamusal fonların belediyelere aktarılmasında iki temel yaklaşım öne çıkmaktadır. İlk yaklaşım, yerel yönetimlerin mali özerkliğini korumak adına bu gelirlerin doğrudan pay olarak aktarılmasıdır. İkinci yaklaşım ise fonların doğrudan yeşil projelere ve iklim eylemlerine tahsis edilmesini içeren program bazlı destek modelidir. Sürecin başarısı ve toplumsal kabulü için yerel yönetimlerin bu finansal mekanizmaların tasarım aşamalarına aktif katılımı kritik önem taşımaktadır.

C. Uluslararası Finansmanın Sürece Etkisi

Uluslararası iklim fonlarına erişimde, yerel iklim eylem planlarının varlığı ve planların izleme-raporlama kapasitesi çoğu kez fiilî bir “ön koşul” işlevi görmektedir. Proje uygunluğu, ölçme-doğrulama (MRV), emisyon envanteri ve risk analizleri gibi bileşenler; finansman başvurularının kalitesini ve başarısını belirler. Bu nedenle YİEP/YİDEP hazırlama yükümlülüğü, yalnızca iç hukuka uyum değil; aynı zamanda uluslararası finansmana erişim stratejisi bakımından da kritik önemdedir.

Türkiye’nin iklim hedeflerine ulaşmasında Dış Fonlar ve Uluslararası Kaynaklar, yerel projelerin hayata geçirilmesi için kritik bir kaldıraç görevi görmektedir. Yeşil Taksonomi ile uyumlu hale gelen projeler; Dünya Bankası, EBRD (Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası) ve Yeşil İklim Fonu (GCF) gibi uluslararası kuruluşlardan düşük faizli ve uzun vadeli finansman sağlama imkanına kavuşmaktadır. Özellikle belediyelerin altyapı, atık yönetimi ve temiz enerji yatırımları için bu dış kaynaklar, ulusal bütçe kısıtlarını aşan bir finansal alan yaratmaktadır. Ayrıca, Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) kapsamında elde edilecek uluslararası teknik destekler ve hibe programları, Türkiye’nin yeşil dönüşümünü küresel finans piyasalarıyla entegre ederek sürdürülebilir bir büyüme modelini desteklemektedir.

AB Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM), Avrupa Birliği’ne ihraç edilen demir-çelik, çimento, alüminyum ve gübre gibi yüksek karbon yoğunluklu ürünlerin emisyon bedellerinin gümrükte tahsil edilmesini öngören mali bir araçtır. Bu sistem, AB içindeki üreticileri korurken karbon kaçağını önlemeyi amaçlamakta ve Türkiye gibi stratejik ticaret ortaklarını üretim süreçlerini hızla karbonsuzlaştırmaya zorlamaktadır. Türkiye’nin İklim Kanunu ile hayata geçireceği Ulusal Emisyon Ticaret Sistemi (ETS), ihracatçıların karbon bedelini AB’ye

ödemek yerine yurt içinde ödemesine imkân tanıyarak bu kaynağın Türkiye’nin yeşil dönüşüm projelerinde kalmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak SKDM, Türk sanayisi ve yerel yönetimler için sadece bir maliyet kalemi değil, Yeşil Taksonomi uyumlu yatırımlarla küresel rekabet gücünü artıracak köklü bir dönüşüm zorunluluğudur.⁶⁰

Dünya Bankası, GCF/GEF ve YİEP (Yeşil İklim Ekonomisi Programı) gibi uluslararası mekanizmalar, Türkiye’deki yeşil dönüşüm projeleri için artık sadece birer finans kaynağı değil, aynı zamanda sıkı birer “ön şart” belirleyici haline gelmiştir. Bu kuruluşlar, fon akışını başlatmak için projenin Türkiye’nin İklim Kanunu ve Yeşil Taksonomi kriterlerine tam uyumlu olmasını, emisyon azaltımının şeffaf bir şekilde ölçülmesini ve projenin sosyal/çevresel risk analizlerinin uluslararası standartlarda yapılmasını zorunlu tutmaktadır. Bu “ön şart” etkisi, yerel yönetimleri ve sanayicileri sadece fiziksel yatırım yapmaya değil, aynı zamanda veriye dayalı raporlama, kurumsal şeffaflık ve sürdürülebilir yönetim modellerini benimsemeye zorlayarak Türkiye’nin finansal ekosistemini küresel standartlara entegre etmektedir.

Uluslararası finans kuruluşları, projelerin “yeşile boyama” (greenwashing) riskinden arındırıldığını teyit etmek amacıyla yatırımların Türkiye Yeşil Taksonomisi teknik kriterlerine tam uyumunu bir ön şart olarak belirlemektedir. Bu kapsamda GCF ve Dünya Bankası gibi yapılar, iklim finansmanı sağlamak için emisyon azaltım verilerinin MRV (Ölçme, Raporlama ve Doğrulama) sistemine kayıtlı olmasını ve şeffaf bir şekilde izlenebilirliğini zorunlu kılmaktadır.

Benzer şekilde, Yeşil İklim Ekonomisi Programı (YİEP) çerçevesinde kurgulanan destekler, paydaşların sadece finansal

⁶⁰ Avrupa Birliği (AB) Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM/SKDM), ithal edilen belirli karbon yoğun ürünlerin üretim sürecindeki emisyon maliyetlerini AB içindeki üreticilerle eşitlemeyi amaçlayan bir sistemdir. Mekanizmanın uygulama süreci iki ana aşamaya ayrılmıştır: Avrupa Birliği, “Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (CBAM) Uygulama Esasları”, 2023, https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en.e.t.24.05.2026.

1. Uygulama Takvimi ve Aşamalar:

Geçiş Dönemi (1 Ekim 2023 - 31 Aralık 2025): Bu dönemde herhangi bir mali yükümlülük bulunmamaktadır. İthalatçılar sadece ürünlere gömülü karbon emisyonlarını (doğrudan ve bazı ürünler için dolaylı) raporlamakla yükümlüdür.

Asıl Uygulama Dönemi (1 Ocak 2026’dan itibaren): Mali yükümlülükler başlar. İthalatçıların emisyonlarını beyan etmeleri ve karşılık gelen miktarda “CBAM (Carbon Border Adjustment Mechanism) Sertifikası” satın almaları zorunlu hale gelir.

kapasitesini değil; karbon ayak izi yönetimi ve iklim risk analizleri gibi kurumsal yetkinliklerini de birer “finansal uygunluk” kriteri olarak değerlendirerek sektörel dönüşümü bu standartlar üzerinden şekillendirmektedir. Uluslararası finans kuruluşları (Dünya Bankası, GCF, GEF vb.) artık finansman kararlarında projelerin çevresel performansını sadece bir yan unsur olarak değil, temel bir “finansal ön şart” olarak konumlandırmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye İklim Kanunu ve Yeşil Taksonomi ile getirilen standartlar, dış fonlara erişimde birincil kriter haline gelmiştir.⁶¹

VII. Yönetişim Açısından İklim Kanunu ve Yerel Yönetimler

A. Yönetişimin İklim Kanunu Açısından Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkisi

İklim değişikliğiyle mücadele; ulaşım alışkanlıklarından atık yönetimine kadar halkın günlük yaşamını kökten değiştirme potansiyeli olan kararlar gerektirir. Bu kararların halka danışılmadan (STK’lar, meslek odaları ve mahalle meclisleri dışlanarak) alınması, toplumsal direnç yaratma ve uygulama başarısını düşürme risklerini barındırmaktadır. İklim Kanunu bağlamında belediyeler artık sadece “çöp toplayan” değil, “ekolojik dönüşümü yöneten” birimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu devasa dönüşümün demokratik meşruiyetinin ise ancak;

- Karar alma sürecinde sivil toplum örgütlerinin uzmanlığından ve tecrübesinden yararlanmakla,

- Uygulama aşamasında halkın katılımını (örneğin; mahalle ölçekli iklim elçileri) sağlamakla daha ileri düzeyde olacağını söylemek mümkündür.

Sivil toplum kuruluşları (STK’lar), iklim politikalarının yerel düzeyde benimsenmesi ve uygulanması açısından farkındalık, savunuculuk, eğitim ve izleme işlevleri üstlenebilir. Belediyelerle kurulacak iş birlikleri, iklim planlarının hazırlanmasında veri toplama, ihtiyaç analizi ve paydaş katılımı süreçlerini güçlendirebilir.

STK’lar, iklim değişikliğiyle mücadelede hem karar alma süreçlerine katılım sağlamakla hem de toplumun farklı kesimlerini bilgilendirme, farkındalık oluşturma ve savunuculuk gibi alanlarda önemli

⁶¹ Dünya Bankası, “Türkiye Ülke İklim ve Kalkınma Raporu (CCDR)”, 2022, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37521>. e.t. 30.05.2026.

roller üstlenmektedir⁶². Buna karşın, Türkiye’deki İklim Kanunu hazırlıklarında olduğu gibi, merkezden yürütülen kanun yapım süreçlerine yönelik katılım eleştirileri, yerel düzeyde “sahiplenme” ve “uygulama motivasyonu” üzerinde dolaylı etkiler yaratabilir. Çünkü yerel iklim eylemlerinin başarılı olabilmesi için yalnızca hukuki zorunluluk değil, aynı zamanda yerel düzeyde sosyal meşruiyet ve paydaş desteği de gereklidir.

Alaca, “ tarafların yaşam ve üretim biçimini derinden etkileyen iklim yasasının ortaya çıkışında demokratik iç müzakere süreçlerinin ihmal edildiği ve Chantal Mouffe’un teorisinde ifade ettiği; düşmanca (antagonistik) bir yaklaşımla değil, agonistik (rekabetçi) demokrasiyle sürecin yürütülmesi gerektiğini savunmaktadır.”⁶³ Kanun teklifinde korumacılık, denetim, hesap verebilirlik, ihtiyatlılık, şeffaflık, katılımcılık, sosyal adalet ilkelerini gözetken ekolojik sınırları belirleyen düzenlemeler bulunmamaktadır. İhtiyatlılık ilkesi kapsamında durdurulması gereken kirlenici bir tesisin, karbon ticareti kapsamında devamlılığı sağlanabilecek. Böyle bir düzende enerji gibi temel kamu hizmetlerinin üretildiği alanlarda kamu ve yargı denetimleri gevşetilerek, yurttaş denetimi sonlandırılarak hukuk devletinin sınırları yeniden çizilecektir.⁶⁴

Halkın yöneticileri seçebilmesi demokrasi açısından değerli olmakla birlikte artık kesinlikle tek başına yeterli değildir. Dolayısıyla halkın farklı yollarla yönetime katılması ve fikirlerini yansıtmaya ülkenin demokrasisinin gelişmesi ve halkın da kendisini yönetime yakın hissetmesinde anahtar rol oynamaktadır. Demokratik uygulamaların “beşiği” yerel yönetimlerdir. İklim kriziyle mücadelede sadece 5 yılda bir yapılan seçimler (temsili demokrasi), hızlı ve radikal dönüşümler için yeterli meşruiyeti sağlamayabilir. İklim Kanunu kapsamında belediyelerin hazırlayacağı eylem planları, bu katılımcı modelin hayata geçirileceği en somut alanlardır.⁶⁵ İklim gibi hayati bir meselede “tepeden inme” yöntemler yerine, yerel katılım mekanizmalarının (kent konseyleri, paydaş

⁶² **Kavut, Selahattin**, “İklim Değişikliğinin Türkiye’de Belediyelerin Kurumsal Yapıları Üzerindeki Etkileri”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C. 27, S. 48, 2025, s. 228.

⁶³ **Alaca, İsmet**, “7552 Sayılı Türkiye’nin İlk İklim Kanunu: Chantal Mouffe’un Agonistik Demokrasi Kuramı Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 86, 2025, s. 406, <https://doi.org/10.51290/dpusbe.1755824>. e.t. 02.06.2026.

⁶⁴ **Alaca**, s. 415.

⁶⁵ **Görücü, Veysel**, “Katılımı Etkileyen Faktörler ve Katılım Yolları”, *Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 11, S. 22, 2021, s. 157.

toplantıları vb.) devreye sokulması ile bu mekanizmaların bir meşruiyet aracı olarak kullanılmasının pratik açıdan önü açılmış olacaktır.

SONUÇ

7552 sayılı İklim Kanunu, belediyeleri iklim yönetişiminin “uygulama ayağı” olarak konumlandırmakta; azaltım ve uyum hedeflerini yerel hizmetlerle doğrudan ilişkilendirmektedir. Bununla birlikte Kanunun yerel düzeyde beklenen etkiyi doğurabilmesi; yerel iklim eylem planlarının diğer planlarla entegrasyonu, yeterli finansmana erişim, kurumsal kapasite, veri yönetimi ve katılım mekanizmalarının işlerliği gibi değişkenlere bağlıdır. Dolayısıyla 7552 sayılı Kanun’un başarısı, yalnızca normatif düzlemdeki düzenlemelerle değil; uygulama araçlarının güçlendirilmesiyle ve pratik faydanın artırılmasıyla da ölçülebilecektir.

YİEP/YİDEP süreçlerinin ülke genelinde karşılaştırılabilir, denetlenebilir ve sürdürülebilir biçimde yürütülebilmesi için ulusal ölçekte standart bir rehber oluşturulmalıdır. Bu rehber; sera gazı/iklim etkisi envanterinin nasıl hazırlanacağına ilişkin envanter metodolojisini, yerel düzeyde gerçekçi ve ölçülebilir hedef belirleme yaklaşımını, uygulamanın takip edileceği izleme göstergelerini ve kamu yönetiminde hesap verebilirliği güçlendirecek raporlama formatını içermelidir. Böyle bir standardizasyon, belediyeler arası kıyaslanabilirliği artırırken, merkezi politika belgeleriyle uyumun ve izleme-değerlendirme mekanizmalarının güçlenmesini de sağlayacaktır.

Bu standardın sahada karşılık bulabilmesi için belediyelerde idari teşkilat bağlamında iklim birimlerinin kurulması ve bu birimlerin sadece proje bazlı değil, süreklilik anlayışıyla, kurumsal kapasiteyle ve anlayışla istikrarlı bir şekilde çalışması esas alınmalıdır. İklim birimlerinin etkinliği; uzman personel istihdamı, görev tanımlarının netleştirilmesi ve değişen mevzuat/teknik gerekliliklere uyum sağlayacak sürekli eğitim programları ile artırılmalıdır. Böylece YİEP/YİDEP hazırlama, uygulama, izleme ve raporlama döngüsü kişilere bağlı geçici bir pratik olmaktan çıkarak belediye organizasyonunun kalıcı bir parçası haline gelir.

Planların uygulanabilirliğini belirleyen en kritik unsur olan yeterli finansman kaynaklarına erişim için, belediyelerin proje geliştirme kabiliyetini yükselten proje hazırlama havuzları ve teknik destek mekanizmaları güçlendirilmelidir. Özellikle İLBANK ve benzeri kurumlar üzerinden sağlanabilecek teknik yardım, proje döngüsü yönetimi (fizibilite, maliyetlendirme, ihale hazırlığı, izleme) ve uygun finansman kaynaklarına yönlendirme destekleri kurumsallaştırılmalıdır. Bu yaklaşım, belediyelerin hem ulusal fonlara hem uluslararası iklim finansmanı araçlarına erişiminde kapasite bariyerlerini azaltarak YİEP/YİDEP

hedeflerinin yatırım programlarına dönüşmesini kolaylaştırır. Merkezi teşkilatın ayrıca yerel gelirleri arttırıcı şekilde düzenlemelerin yapılması da bu alandaki etkinlik ve verimlilik açısından önem arz etmektedir.

YİEP/YİDEP'in meşruiyeti, toplumsal sahiplenmesi ve uygulanabilirliği için kent konseyi, STK'lar ve üniversitelerin katılımına ilişkin süreçler "iyi niyetli davet" seviyesinde bırakılmamalı; asgari katılım standartları tanımlanarak ikincil düzenlemelerle teşvik edilmeli ve mümkün olduğunca kurumsallaştırılmalıdır. Bu kapsamda, katılımın hangi aşamalarda (envanter, hedef belirleme, eylem seti oluşturma, izleme-raporlama) nasıl gerçekleşeceği; toplantı sayısı, görüş alma yöntemleri, geri bildirimlerin kayıt altına alınması ve kamuoyuna açıklanması gibi ölçülebilir kriterlerin tanımlanması önem arz etmektedir. Bu durumun katılımın etkili olması ve sonuç doğurması açısından özellikle sürece güç katacağını da yine söylemek mümkündür. Ayrıca belediyeler arası öğrenmeyi ve dayanışmayı hızlandırmak ve kaynak israfını azaltmak amacıyla iyi uygulama ağı kurulmalıdır.

Bu ağ üzerinden veri üretimi, raporlama şablonları, izleme pratikleri, ihale ve uygulama deneyimleri paylaşılmalı; başarılı pilot projeler ölçeklenebilir hale getirilerek benzer belediyelerde çoğaltılması ve uygulanmasının da önü açılmalıdır. Böyle bir ağ, ulusal standart rehberin sahadaki güncellenme ihtiyacını da besleyerek sürekli iyileştirme döngüsü yaratır. Son olarak YİEP/YİDEP'in "raf dokümanı" olmaması için, stratejik plan ile yatırım programı uyumu zorunlu bir kontrol listesi yaklaşımıyla kurumsallaştırılmalı ve iklim hedefleri belediyenin performans yönetim sistemine entegre edilmelidir.

Bu çerçevede yerel yönetimlerin iklim eylemleri; stratejik amaç-hedeflere, performans göstergelerine, yıllık performans programına ve bütçe/yatırım kararlarına bağlanmalı; izleme sonuçları periyodik raporlama ile üst yönetime ve ilgili karar organlarına sunularak yönetsel sahiplenme güçlendirilmelidir. 5393 sayılı Belediye Kanunu ile 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2025 yılında yürürlüğe giren 7552 sayılı İklim Kanunu'nun getirdiği yeni yasal yükümlülükler doğrultusunda revize edilmeli ve belediyelerin görev, yetki ve bütçe paylaşımları yeniden düzenlenmelidir. İklim Kanunu uyarınca yerel yönetimlere Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları (YİDEP) hazırlama ve uygulama sorumluluğu yüklenmesine rağmen belediye mevzuatında doğrudan iklim odaklı bir yetkilendirme ve bütçe güvencesi bulunmaması, bu sorumluluğu işlevsiz bırakma riski taşımaktadır. Bu çerçevede gerekli finansman ile yetkinin sağlanması için gerekli yasal değişikliklerin mevzuat kapsamında yapılması da önem arz etmektedir.

Hukuki/kurumsal uygulamaların başarılabilmesi için ayrıca şu adımların atılması da önemli gerekliliktir.

▪ Rehberin normatif statüsü: Ulusal standart rehberinin; “rehber/tebliğ/ikincil düzenleme” gibi hangi araçla çıkarılacağı ve belediyeler açısından bağlayıcılık düzeyi netleştirilmelidir.

▪ Belediye içi kurumsallaştırma: Belediye meclisi/encümen/üst yönetim düzeyinde; iklim biriminin görev, yetki ve sorumluluklarını tanımlayan iç düzenleyici işlem (yönerge/yönetmelik/teşkilat şeması) oluşturulmalıdır.

▪ Katılım standardı dokümantasyonu: Katılım süreçlerinin kayıt altına alınması için “katılım raporu”, “paydaş görüş matrisi”, “geri bildirim değerlendirme formu” gibi belgeler standartlaştırılmalıdır. Uygulamada kullanılabilir hale getirilmelidir.

▪ Kontrol listesi mekanizması: Stratejik plan–performans programı–yatırım programı uyumunu denetleyen kontrol listesi, iç kontrol ve performans yönetimi süreçlerine bağlanmalıdır. (5018 sayılı kanuna uyumlu şekilde).

7552 sayılı İklim Kanunu’nun getirdiği yasal çerçevenin başarısı, Kanunun yerel yönetimlere sadece yeni ödevler yükleyen hiyerarşik bir vesayet aracı olarak mı kalacağı, yoksa yerel aktörleri finansal ve teknik açıdan güçlendiren çok düzeyli bir yönetim mekanizmasına mı dönüşeceği sorusunun cevabında gizlidir. Dolayısıyla Türkiye’nin 2053 net sıfır emisyon hedefine ulaşması, yerel özerkliği gözeten, asimetrik kapasite kısıtlarını gideren ve merkezi-yerel dengesini yeniden kuran bütüncül bir idari reformu zorunlu kılmaktadır. Türkiye’nin 2053 net sıfır emisyon hedefine yerel düzeyde ulaşılması, İklim Kanunu’nun yerel idareleri idari, teknik ve mali açıdan güçlendiren çok düzeyli bir yönetime dayalı ekosistem inşa etmesine bağlıdır.

KAYNAKÇA

- Akıllıoğlu**, Tekin, İnsan Hakları (Kavram – Kaynaklar ve Koruma Sistemleri), 3. Baskı, Ankara, 2019.
- Akyılmaz**, Bahtiyar/**Sezginer**, Murat/**Kaya**, Cemil, Türk İdare Hukuku, 19. baskı, Ankara 2025.
- Alaca**, İsmet, “7552 Sayılı Türkiye’nin İlk İklim Kanunu: Chantal Mouffe’un Agonistik Demokrasi Kuramı Bağlamında Bir Değerlendirme”, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 86, 2025, s. 406.
- Başkaya**, Ali, “Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri Arasındaki Yerel İdari Vesayet İlişkisi ve İmar Denetimi Örneği”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 11, S. 120, 2016, s.14-26.
- Betsill**, Michele/**Bulkeley**, Harriet, “Looking Back and Thinking Ahead: A Decade of Cities and Climate Change Research”, Local Environment, C. 12, S. 5, 2007, s. 447-56.
- Beydüz**, Büşra, “İklim Değişikliğinin Azaltılması: Devletlerin İnsan Hakları Çerçevesindeki Yükümlülükleri”, Çukurova Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 8, 2025, s.45.
- Beyoğlu**, Cem Ümit, “Türk Hukukunda İklim Değişikliği ile Mücadele Politikalarının Çevre Hakkı Açısından Değerlendirilmesi”, Adalet Dergisi, S. 76, 2026, s.829.
- Çağlar**, İrem/**Arı**, İzzet/**Kıral**, Halis “İklim Risk Yönetimi: Yerel İklim Değişikliği Eylem Planları Üzerinden İnceleme”. Denetişim, S. 33, 2025, s. 197-12.
- Çağlayan**, Ramazan, İdare Hukuku Dersleri, 13. Baskı, Ankara, 2025.
- Davarcıoğlu**, Burhan/**Lelik**, Alpgiray “Küresel İklim Değişikliği ve Uyum Çalışmaları: Türkiye Açısından Değerlendirilmesi”, Mesleki Bilimler Dergisi, C. 6, S. 2, 2017, s.94-105.
- Demir**, Ebru, “7552 Sayılı İklim Kanunu’na Genel Bir Bakış: Amaç, İlkeler ve Uygulama Yöntemleri”, Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 21, S. 1, 2026, s.275-301.
- Ekinci**, Emre, “İklim Değişikliği ve Yerel Yönetimler: Kentsel Uyum ve Azaltım” Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, C. 11, S. 1, 2025, s. 15-36.
- Göksoy Sevinçli**, Berfin, “Türkiye’nin 7552 Sayılı İklim Kanunu: Kentler ile Yerel Yönetimlerin Rolü ve Sorumlulukları Üzerine Akademik Bir Değerlendirme”, Türkiye Siyaset Bilimi Dergisi, C. 8, S. 2, 2025, s.129.

-
- Görücü**, Veysel, “Katılımı Etkileyen Faktörler ve Katılım Yolları”, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 22, 2021, s.157.
- Gözler**, Kemal/**Kaplan**, Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, 26. baskı, Bursa 2024, s.467.
- Gözübüyük**, A. Şeref/**Tan**, Turgut, İdare Hukuku: Cilt I - Genel Esaslar, 2. Baskı, Ankara, 2001, s.145.
- Güler**, Erdal, “İklim Değişikliği Kanunları ve Türkiye’de İklim Değişikliği Kanunu’na Göre Yerel Yönetimler”, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, 2026, s.241.
- Gürçam**, Selçuk, “İklim Kriziyle Mücadele Mi, Sermaye İçin Piyasa Mekanizmaları Mı? Türkiye’nin İklim Değişikliği Kanunu Teklifi Üzerine Bir İnceleme”, Çevre İklim ve Sürdürülebilirlik, C. 26, S. 1, 2025, s.37-52.
- Gürsoy Haksevenler**, Hande/ **Çelik Onat**, G. Nur/**Akpınar**, Begüm/**Bedel**, Tuğba, “Yerel Yönetimler İçin Karbon Ayak İzinin Belirlenmesi: Ümraniye Belediyesi Örneği”, Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, C. 6, S. 2, 2020, s.319-333.
- Hondur**, Ayşe, “Emisyon Ticaret Sistemi ve Türkiye: Emisyon Ticaret Sistemi Yönetmelik Taslağı Üzerine Değerlendirme”, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 8, S 2, 2025, s. 85-108.
- Kaboğlu**, İbrahim Ö./**Yancı Özalp**, Nihan, Çevre Hakkı, 4. Baskı, İstanbul, 2021, s.25.
- Karacan**, Gizem/**Gökçe**, Duygu, “Local Coping With Climate Change: Integrating Climate Action Plans and Spatial Plans”, Planarch - Design and Planning Research, C. 7, S. 2, 2023, s.181-190.
- Kavut**, **Selahattin**, “İklim Değişikliğinin Türkiye’de Belediyelerin Kurumsal Yapıları Üzerindeki Etkileri”, *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, C. 27, S. 48, 2025, s. 251-265.
- Köse**, Muhammed, “Türkiye’de İklim Krizinin Yönetimi: 7552 Sayılı İklim Kanunu”, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, C. 10, S. 2, 2025, s.58: Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982.
- Metz**, Bert, “The Legacy of the Kyoto Protocol: A View from the Policy World”, WIREs Climate Change, C. 4, S. 3, 2013, s. 151-59.

- Michaelowa, Axel / Shishlov, Igor / Brescia, Dario**, “Evolution of International Carbon Markets: Lessons for the Paris Agreement”, *WIREs Climate Change*, C. 10, S. 6, 2019, Art. e613, s. 1-14.
- OECD**, “Climate Change Mitigation: What Do We Do?”, OECD, OECD Publishing, 17 Aralık 2008, <https://doi.org/10.1787/9789264059610-en>. e.t.04.05.2026.
- Saldıraner, Gül**, "7552 Sayılı İklim Kanunu: Temel Düzenlemeler ve Uygulama Çerçevesi", *Satınalma Dergisi*, C. 13, S. 152, 2025, s.34-36.
- Tuğaç, Çiğdem/Mahdızadeh Dalır, Banafsheh**, “Kentlerde İklim Değişikliğiyle Mücadelede Kentsel Dönüşümün Rolü ve Türkiye İçin Yaklaşımlar”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 25, S. Özel, 2023, s. 21-42.
- Yılmaztürk, Aysun**, İklim Değişikliği ile Mücadele ve Uyumda Yerel Yönetimlerin Rolü: Türkiye’de Seçilmiş Büyükşehir Belediyeleri Örneği, 1. Baskı, Gaziantep 2023.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, “Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı’nın Tarihçesi”, Eylül 2025, <https://csb.gov.tr/tarihcemiz-i-7012>. e.t. 30.04.2026
- Danıştay 12. Daire, 18.06.1975, E.1972/2721, K.1975/1343, (Nakleden: Kozanoğlu, G. Türk İdare Hukukunda Doğal Afetler Nedeniyle İdarenin Sorumluluğu)
- Dünya Bankası, “Türkiye Ülke İklim ve Kalkınma Raporu (CCDR)”, 2022, <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37521>. e.t. 30.05.2026.
- İklim Değişikliği Başkanlığı, “İklim Değişikliği Başkanlığı”, T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, 2025, <https://iklim.gov.tr/hakkimizda-i-4>. e.t. 28.04.2026.
- İklim Kanunu, Kanun No. 7552, Kabul Tarihi: 02.07.2025, Resmî Gazete Tarihi: 09.07.2025, Sayı: 32951. www.resmigazete.gov.tr. e.t.02.05.2026.
- Paris Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Kanun No. 7335, Resmî Gazete, Sayı: 31621 (Mükerrer) (2021). <https://www.resmigazete.gov.tr/> e.t.02.03.2026.
- United Nations, “Mechanisms under the Kyoto Protocol”, 1992, 4, <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/conveng.pdf>. e.t.19.04.2026.

United Nations, “Mechanisms under the Kyoto Protocol”, 2025,
<https://unfccc.int/process/the-kyoto-protocol/mechanisms>. e.t.
19.04.2026.